

Kohti Suomea, jonka haluamme 2050

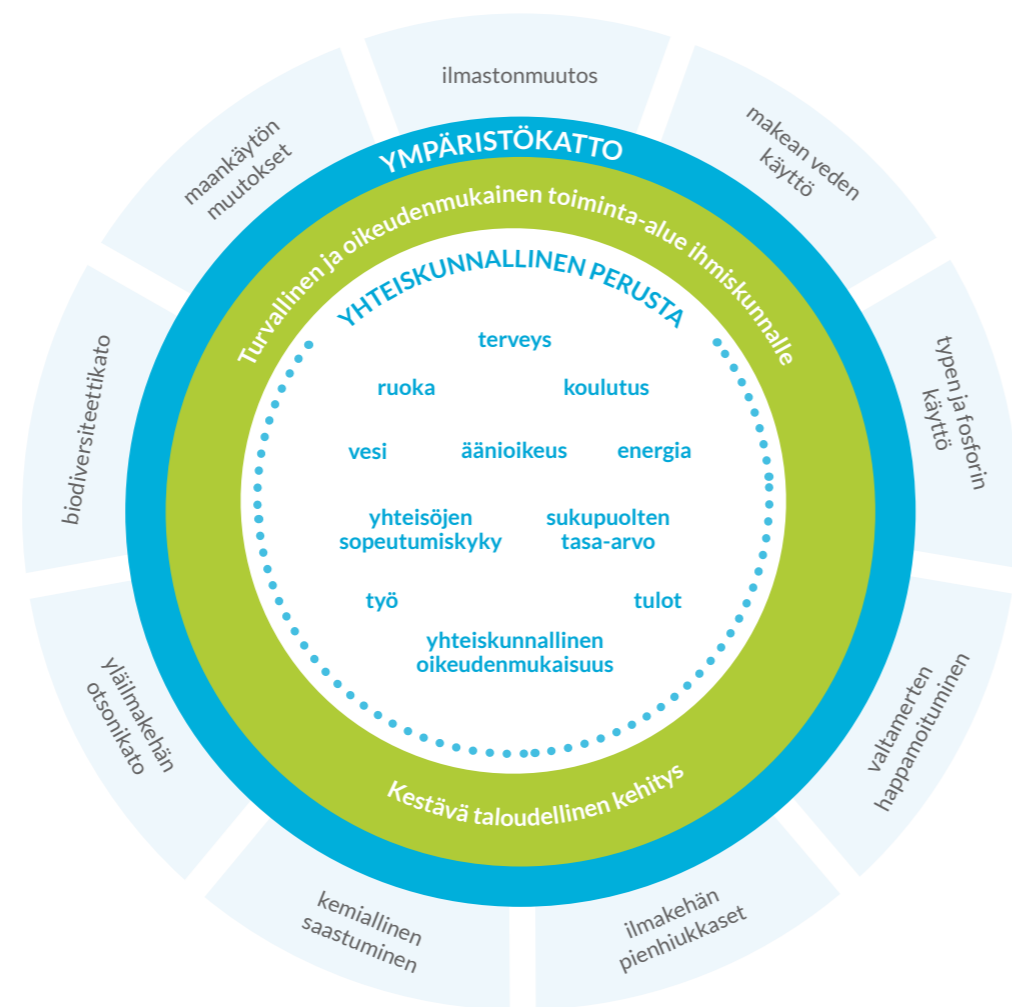
Kestävän kehityksen tila
vuonna 2019 indikaattoreiden
ja vertailujen valossa

KESTÄVÄN
KEHITYKSEN
TILA

Kestävä kehitys on ihmisten hyvinvointia maapallon kantokyvyn rajoissa

Ekonomisti Kate Raworthin (2017) mukaan kestävä kehitys on kuin donitsi. Sisäkehällä ovat ihmisarvoisen elämän sosiaaliset perusedellytykset ja ulkokehällä maapallon kantokyky. Haasteena on, että kaikkien ihmisten inhimilliset tarpeet eivät nykymaailmassa toteudu ja toisaalla taas eletään yli luonnonvarojen. Kestävä kehitys tavoittelee ihmisten hyvinvointia maapallon kantokyvyn rajoissa. Tämä edellyttää sellaista taloudellista kehitystä, joka ottaa huomioon niin maapallon kantokyvyn rajat kuin inhimillisen kehityksen ja elämisen perusedellytykset.

Sisältö

Näin Suomi toteuttaa kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n tavoitteita	4
Tiivistelmä	6
1 Luonnon ja ympäristön tila	8
2 Resurssiviisas talous ja hiilineutraali yhteiskunta	10
3 Julkiset hankinnat ja kuluttaminen	12
4 Asuminen ja yhdyskunnat	14
5 Terveiden edellytykset	16
6 Yhteiskunnallinen eriarvoisuus	18
7 Syrjäytyminen ja yhteiskunnallinen osallisuus	20
8 Työelämä, laatu ja muutos	22
9 Koulutus ja osaamisen kehittäminen	24
10 Globaali vastuu ja johdonmukaisuus	26
Mitä seuraavaksi Suomi? Arvioinnin suosituksia työn jatkolle	28
Kansalaisraadinn näkemys Suomen kestävä kehityksen tilasta	30
Kiitokset ja lähteet	31

17 Agenda2030 -tavoitetta, 8 Suomen tavoitetta ja 10 seurantakoria

Kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030 hyväksyttiin YK:n kestävän kehityksen huippukokouksessa New Yorkissa vuonna 2015. Se sisältää 17 tavoitetta ja 169 alatavoitetta koko maailmalle.

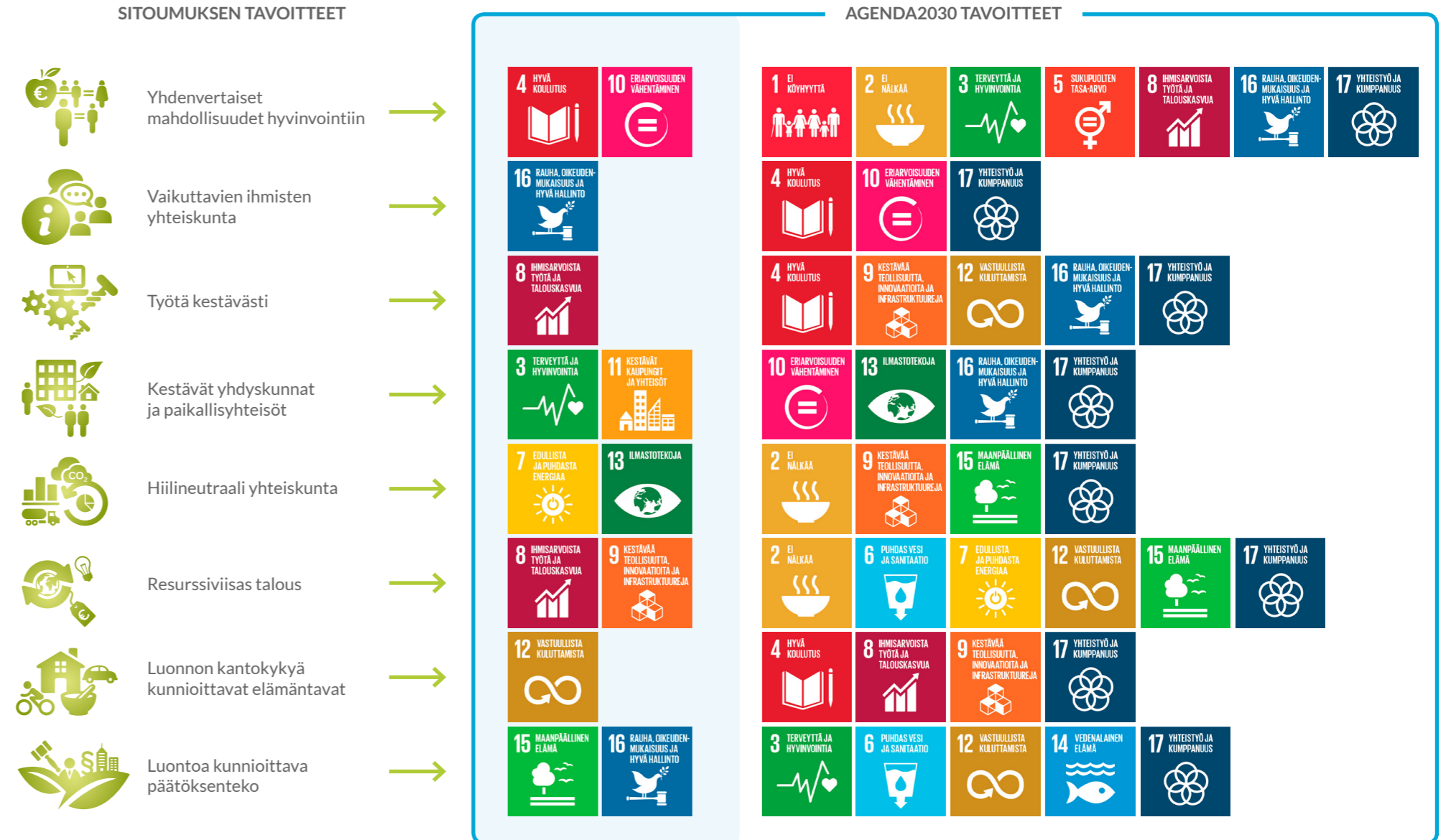
Suomi toteuttaa tätä globaalia kestävän kehityksen toimintaohjelmaa muun muassa Suomen kansallisen kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen kautta. Sitoumuksen 8 tavoitetta toteuttavat Agenda2030:n 17 tavoitetta.

Suomessa halutaan tehdä päätöksiä, jotka tukevat kansallisten ja globaalien kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista. Päätöksenteon tueksi on rakennettu seurantajärjestelmä, joka sisältää indikaattoreita ja niihin perustuvia asiantuntija-analyysyjä kestävän kehityksen tilasta Suomessa. Nämä analyysit eli tulokset on jaettu kymmeneen keskenään samanarvoiseen aihekokonaisuuteen seurantakoreiksi, joita esitellään tarkemmin seuraavilla aukeamilla, ja joiden tietoihin tämä julkaisu suurelta osin perustuu.

Seurantakorit ovat:

- 1 Luonnon ja ympäristön tila
- 2 Resurssiviisas talous ja hiilineutraali yhteiskunta
- 3 Julkiset hankinnat ja kuluttaminen
- 4 Asuminen ja yhdyskunnat
- 5 Terveiden edellytykset
- 6 Yhteiskunnallinen eriarvoisuus
- 7 Syrjäytyminen ja yhteiskunnallinen osallisuus
- 8 Työelämä, laatu ja muutos
- 9 Koulutus ja osaamisen kehittäminen
- 10 Globaali vastuu ja johdonmukaisuus

Näin Suomi toteuttaa kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n tavoitteita

Tiivistelmä

Suomi ja muut Pohjoismaat ovat menestyneet hyvin kansainvälisissä kestävän kehityksen vertailuissa. Kuitenkin matkaa yhteisesti sovittuihin tavoitteisiin on vielä monelta osin taitettava. Suomi on sitoutunut saavuttamaan Agenda2030:n tavoitteet vuoteen 2030 mennessä. Suomi toteuttaa tavoitteita muun muassa kansallisen kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen kautta, joka määrittelee, millaisen Suomen haluamme vuonna 2050.

Suomen keskeisiksi kestävän kehityksen vahvuusalueiksi on tutkimuksissa tunnistettu korkealaatuinen koulutus ja siihen perustuva osaaminen sekä yhteiskunnallisten järjestelmien yleinen vakaus. Keskeisiä haasteita ovat ilmastonmuutoksen vastainen kamppailu ja luonnonvarojen liiallinen kulutus sekä talous- ja työllisyyskehitys.

Tämä raportti kertoo Suomen kestävän kehityksen tilasta vuonna 2019. Raportti perustuu suurelta osin kansallisten kestävän kehityksen seurantaindikaattoreiden tietoihin vuosilta 2018 ja 2017, ja on rakennettu seurantajärjestelmän kymmenen korin mukaan.

1 Luonnon ja ympäristön tila

Ympäristön tila on kehittynyt parempaan suuntaan, sillä suurten yksittäisten kuormituslähteiden päästöjä on saatu vähennettyä. Ilmanlaatu on Suomessa kansainvälisesti vertaillen hyvä. Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen kuitenkin jatkuu. Päästöt vesiin ovat vähentyneet, mutta Itämeri kärsii yhä rehevöitymisestä.

noin
10% Suomalaisista lajeista on arvioitu uhanalaisiksi.

2 Resurssiviisas talous ja hiilineutraali yhteiskunta

Suomi on uusiutuvan energian käytössä Euroopan unionin kärkimaita. Suomen kasvihuonepäästöt ovat kääntyneet laskuun, mutta niiden vähentäminen vaatii vielä paljon työtä. Suomen kasvihuonekaasupäästöistä valtaosa syntyy energiasektorilla ja liikenteessä. Metsät ovat Suomen tärkein hiilinielu.

- + Suomen kasvihuonepäästöt ovat kääntyneet laskuun
- Kasvihuonepäästöjä täytyy vähentää huomattavasti nykyistä nopeammin

3 Julkiset hankinnat ja kuluttaminen

Suomalaisen keskimääräinen hiilijalanjälki on noin 10,3 tonnia vuodessa. Asumisen ja autoilun hiilijalanjälki on pienentynyt, mutta elintarvikkeiden hiilijalanjälki on pysynyt ennallaan. Julkisiin hankintoihin käytetään vuosittain 30–35 miljardia euroa, mutta hankintojen vaikuttavuudesta ei ole määrällistä seurantatietoa.

- + Ensirekisteröityjen autojen hiilidioksidipäästöt ovat laskeneet
- Suomalaisen ruokavalio ei ole suositusten mukainen
- Yhdyskuntajätteen kierrätysaste on yli 40 %, mutta sitä tulee edelleen nosta

4 Asuminen ja yhdyskunnat

Asumista ja yhdyskuntia muuttavat väestön ikääntyminen, kaupungistuminen ja ilmastonmuutos. Suomessa rakennetaan eniten isoimpiin kaupunkeihin, jolloin niiden asukastiheys kasvaa. Tämä luo yhä paremmat edellytykset toimivalle joukkoliikenteelle. Pienemmissä kaupungeissa ja maaseudulla taas palveluiden saavutettavuus heikkenee. Ikääntyneistä yhä useampi asuu omissa kodissaan.

Noin seitsemällä prosentilla kotitalouksista asumiskulut ovat yli 40 % nettotuloista.

5 Terveyden edellytykset

Suomalaisten koettu elämänlaatu on korkealla tasolla ja paranee edelleen. Koettu hyvinvointi on yhteydessä sosiaaliseen ja taloudelliseen asemaan niin, että parempiosaisilla on parempi elämänlaatu. Etelä- ja länsisuomalaiset ovat terveempiä kuin itä- ja pohjoissuomalaiset. Lähisuhdeväkivalta uhkaa erityisesti naisia. Suomi on naisille EU:n toiseksi väkivaltaisain maa.

- + Suomalaisen koettu hyvinvointi on parantunut
- + Humalajuominen ja tupakointi ovat vähentyneet
- Lihavuus yleistyy
- Masennus on lisääntynyt kaikenikäisillä

6 Yhteiskunnallinen eriarvoisuus

Suurella osalla suomalaisista elintaso ja elämänlaatu ovat parantuneet viime vuosikymmeninä. Tuloerojen ja pienituloisuuden kasvu näyttää pysähtyneen, mutta erot ovat edelleen suuret. Tuloerot Suomessa ovat kuitenkin EU-maiden pienimpiä. Perustoimeentulotuen saajien määrä on kasvanut.

Suomen tuloeroja mittaava Gini-kerroin 2017

27,7

EU:n neljänneksi alhaisin.

7 Syrjäytyminen ja yhteiskunnallinen osallisuus

Työn tai koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä Suomessa on hiukan vähentynyt viime vuosina. Myös teini-ikäisten poikien yksinäisyyden kokemus on vähentynyt. Pojat kuitenkin kokevat yksinäisyyttä tyttöjä enemmän. Suomi menestyy hyvin korruptiota ja lehdistönvapautta koskevissa vertailuissa.

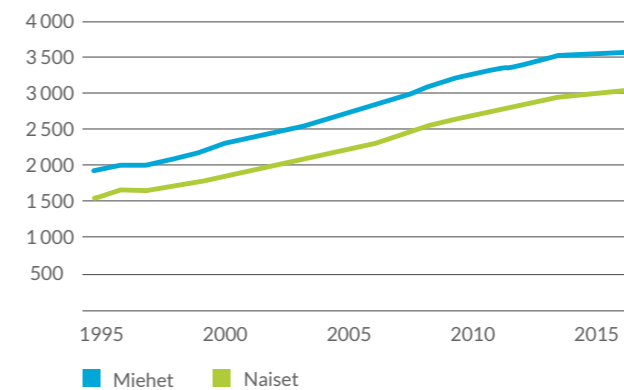
- + Yhä useampi 15–24-vuotias on koulutuksessa tai töissä
- + Nuorten, erityisesti poikien, yksinäisyys on vähentynyt
- Äänestysaktiivisuus laskee enemmän kuin Länsi-Euroopassa keskimäärin
- Suomi tulevaisuuden asuinmaana ei houkuttele kaikkia nuoria

8 Työelämä, laatu ja muutos

Työelämä muuttuu vauhdilla. Työllisyysaste on parantunut ja yhä harvempi työssäkäyvä on pienituloinen. Vaikka kansainvälisesti vertaillen moni asia on suomalaisten työelämässä kestävällä pohjalla, naisten ja miesten välinen epätasa-arvo näyttäytyy suurena. Palkkaero ei kapene toivottua vauhtia ja naiset pystyvät vaikuttamaan työhönsä miehiä vähemmän. Naisten ja miesten välinen palkkaero on suurempi kuin EU-maissa keskimäärin.

KOKOAIKAISTEN PALKANSAAJIEN KESKIMÄÄRÄPALKAT (€/KK)

Lähde: Tilastokeskus

9 Koulutus ja osaamisen kehittäminen

Suomi tunnetaan koulutuksen kärkimaana. Suomessa myös kirjastopalveluiden käyttö on maailman huippua. Tutkimus- ja kehityksenot ovat kääntyneet tauon jälkeen nousuun ja kestävä kehitys otetaan huomioon kouluissa ja päiväkodeissa yhä paremmin. Suomalaisnuorten perinteisesti vahva lukutaito on kuitenkin heikkenemässä. Tyttöjen ja poikien väliset oppimiserot ovat OECD-maiden suurimpia. Miehet myös kouluttautuvat naisia vähemmän.

Vuonna 2016 30-vuotiaista

29,8% miehistä suoritti vähintään korkea-koulututkinnon.

45,6% naisista suoritti vähintään korkea-koulututkinnon.

10 Globaali vastuu ja johdonmukaisuus

Suomi on sitoutunut köyhimmässä maissa elävien elämän parantamiseen. Suomi osallistuu siviilikriisinhallintaoperaatioihin aktiivisesti väkilukuunsa nähden. Kehitysyhteistyörahoituksen tasoa tarkasteltaessa Suomi ei yllä muiden Pohjoismaiden tasolle. Myös ilmatorahoitusta kehittyville maille on pudonnut huippuvuosistaan. Kuitenkin suomalaisten kulutuksen globaaleja vaikutuksia tunnetaan huonosti.

Vuoden 2019 alussa julkaistun The Good Country -indeksin mukaan Suomi tuottaa kokoonsa suhteutettuna eniten hyvää ihmiskunnalle. Suomi nousi 153 maan mittauksessa sijalta 4. sijalle 1.

Kestävän kehityksen politiikan keskeiset toimijat ja sidosryhmät arvioivat Polku2030-hankkeessa Suomen kestävän kehityksen politiikkaa ja suosittelevat sen pohjalta, että

- 1 Seuraavat hallitukset ottavat Agenda2030-tavoitteisiin pääsemisen hallitusohjelmien perustaksi
- 2 Tuotetaan kansallinen, vuoteen 2030 ulottuva tiekartta vahvistamaan politiikan tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta kestävän kehityksen näkökulmasta
- 3 Hallitus ohjaa julkisia varoja kestävään kehitykseen entistä johdonmukaisemmin
- 4 Vahvistetaan Agenda2030:n tieteellistä tukea ja seurantaa
- 5 Tuodaan kestävä kehitys aidosti osaksi hallinnonalojen rajat ylittävää ulko- ja kehityspolitiikkaa

Kansalaisraadissa 500 suomalaista arvioi kestävän kehityksen nykytilaa ja viimeaikaisia muutoksia seuraavasti:

- Maapallon kantokykyyn liittyvissä kysymyksissä raatillaiset olivat erityisen tyytyväisiä Suomen hyvään ilmanlaatuun. Huolta herätti luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen jatkuminen.
- Ihmisten hyvinvointiin liittyvissä asioissa raatillaiset olivat erityisen tyytyväisiä koetun elämänlaadun korkeaan tasoon sekä alhaiseen sairastavuuteen.
- Suomi kantaa globaalia vastuutaan hyvin muun muassa osallistamalla aktiivisesti kansainväliseen kriisinhallintaan sekä toteuttamalla vastuullista kauppapolitiikkaa. Suomen kehitysyhteistyörahoituksen osalta sekä nykytilanne että viimeaikainen kehitys arvioitiin huonoiksi.

Luonnon ja ympäristön tila

Ekologinen kestävyys on kestävä kehityksen perusta. Suomessa ympäristönsuojelun painopiste on siirtymässä päästöjen vähentämisestä niiden ehkäisyyn, erityisesti kiertotalouden edistämiseen. Suomen ympäristön tila on kehittynyt parempaan suuntaan, sillä suurten yksittäisten kuormituslähteiden päästöjä on saatu vähennettyä. Luonnon tilassa suurta huolta aiheuttaa edelleen luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen, jota ei ole saatu pysäytettyä.

Vuoden 2018 Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) -raportin mukaan maailmanlaajuinen maaperän ja elinympäristön heikkeneminen on kriittisellä tasolla ja vaikuttaa 3,2 miljardiin ihmiseen. Raportissa arvioidaan, että vuonna 2050 elinympäristön heikkeneminen on suurin yksittäinen syy lajien sukupuuttoon kuolemiseksi. Tämä yhdessä ilmastonmuutoksen kanssa pakottaa arviolta 50–700 miljoonan ihmisen muuttamaan asuinseudultaan. Raportin mukaan maapallon maapinta-alasta enää arviolta alle neljännes on säilynyt luontona, jota ihminen ei ole olennaisesti muuttanut. IPBES-asiantuntijoiden arvion mukaan vuoteen 2050 mennessä osuus on laskenut alle 10 prosenttiin ja silloinen alue pitää sisällään aavikot, vuoristoalueet, tundran ja napa-alueet, jotka eivät sovellu ihmisen asuinalueeksi.

WWF:n Living Planet 2018 -raportin mukaan koko maapallon selkärankaisten villieläinten populaatiot ovat pienentyneet keskimäärin 60 prosenttia vuosien 1970 ja 2014 välillä. Suomi on allekirjoittanut ensimmäisten maiden joukossa tärkeimmän luonnon monimuotoisuutta turvaavan yleissopimuksen (the Convention on Biological Diversity, CBD). Sopimuksen tavoitteena on, että vuoteen 2050 mennessä luonnon monimuotoisuus turvataan ja luonnonvarojä käytetään siten, että ekosysteemit pysyvät elinkelpoisina eikä maapallon kantokykyä ylitetä.

Suomalaisten toiminta vaikuttaa koko maapallon ympäristön tilaan. Kasvava osa suomalaisten ympäristövaikutuksista syntyy Suomen ulkopuolella kansainvälisen kaupan, kuljetusten ja matkustamisen välityksellä. Suomessa ympäristön tilaan vaikuttavat omien toimiemme lisäksi esimerkiksi globaali ilmastonmuutos, vieraslajien mahdollinen vakiintuminen maalle ja vesiin sekä ilmansaasteiden kaukokulkeutuminen. Fossiilisten polttoaineiden käyttö on yksi pahimmista ilmastonmuutoksen aiheuttajista. Ilmastonmuutoksen vastaisen taistelun keinoja ovat yhteiskunnan rakenteiden ja toimintatapojen muutos sekä kansainvälinen yhteistyö.

Suomen luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen jatkuu

Yhtenä ekosysteemien tilan mittarina käytetään luonnon monimuotoisuutta. Suomalaisista lajeista noin kymmenen prosenttia on arvioitu uhanalaisiksi. Ilmastonmuutoksen lisäksi lajeja uhkaavat vieraslajit. Suomessa metsien ja maaseudun lajiston uhanalaistumisvauhti on viimeisten vuosikymmenten aikana hieman hidastunut, mutta soilla, vesissä, rannoilla, kallioilla ja tuntureilla yhä useammasta lajista on tullut uhanalainen. Suomen ympäristökeskuksen koordinoiman tutkimuksen mukaan vajaasta 400 suomalaisesta luontotyypistä 48 prosenttia arvioitiin uhanalaisiksi koko maassa. Etelä-Suomessa uhanalaisten luontotyyppien määrä oli 59 prosenttia ja Pohjois-Suomessa 32 prosenttia. Äärimmäisen uhanalaisiksi määriteltiin muun muassa ketoja, niittyjä, metsälaitumia ja lettosoiita. Erittäin uhanalaisia ja vaarantuneita luontotyyppisiä oli

eniten soiden, metsien ja Itämeren rannikon luontotyyppiryhmissä. Tutkimuksessa arvioitiin, että suurimmat syyt luontotyyppien uhanalaistumiseen johtuvat metsien uudistamisesta, ojituksesta, peltonraivauksesta sekä rakentamisesta ja vesien rehevöitymisestä.

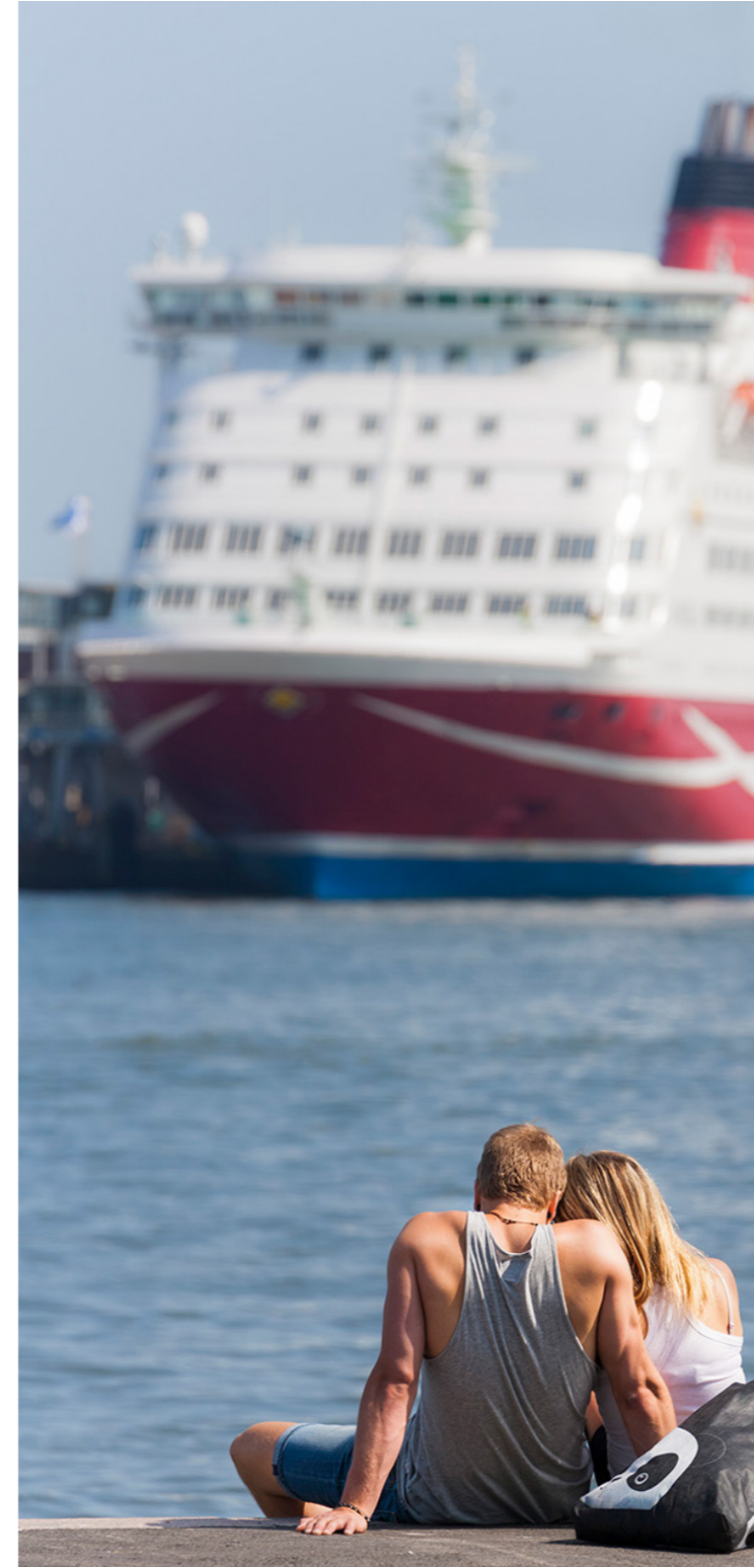
Suomessa hyödynnetään paljon metsiä, mikä näkyy niiden lajistossa. Metsälajiston monipuolisuuden mittarina pidetään kuolleiden ja lahoavan puun määrää. Lahopuut lisäävät metsän biologista monimuotoisuutta, koska hajotessaan maahan ne tarjoavat ravintoa ja pesäpaikkoja tuhansille erilaisille eliöille, kuten sienille, hyönteisille ja kääville. Suomen metsistä suurin osa on talousmetsiä, joissa puuta kasvatetaan hyötykäyttöön ja kaadetaan. Tämän vuoksi lahoppuun määrä metsissä on vähentynyt ja monesta lahoppuusta riippuvaisesta eliöstä on tullut uhanalainen. Lahoppuun määrää talousmetsissä pyritään lisäämään jättämällä hakkuissa puita myös lahoamaan. Lahoppuun määrä metsissä on kasvanut 2000-luvulla Etelä-Suomessa, mutta vähentynyt Pohjois-Suomessa.

Myös luontoarvoiltaan arvokkaita maatalousalueita on yhä vähemmän. Kotieläintilojen, luonnonlaitumien ja pysyvien laitumien määrä on vähentynyt erityisesti Etelä-Suomessa. Suomi on sitoutunut pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden häviämisen vuoteen 2020 mennessä. Nykykehityksen jatkuessa tavoitetta ei saavuteta.

Koko maapallon selkärankaisten villieläinten populaatiot ovat pienentyneet keskimäärin 60 prosenttia vuosien 1970 ja 2014 välillä.

Lähde: WWF Living Planet 2018 -raportti

Saaristomeren ja Suomenlahden tila on huolestuttava, mutta järvien ja jokien yleisesti hyvä

Suomessa päästöt vesistöihin ovat vähentyneet selvästi viime vuosikymmeninä kaikkein haitallisimpien aineiden käytön kieltämisen ja uusien puhdistustekniikoiden avulla. Järvien pinta-alasta 85 prosenttia ja jokien pituudesta 65 prosenttia on ekologiselta tilaltaan erinomaisia tai hyviä. Rannikkovesissä tilanne on huonompi, sillä yli puolet niistä on korkeintaan tyydyttävässä tai sitä heikommassa kunnossa ja vain neljännes on luokiteltu erinomaiseksi tai hyväksi. Vesistöjen hyvän tilan saavuttaminen ja säilyttäminen vaatii päästöjen vähentämistä ja paikoitellen vesistöjen kunnostusta. Suomen ympäristökeskuksen koordinoiman tutkimuksen mukaan kaikki Etelä-Suomen virtavedet on arvioitu uhanalaisiksi ja niiden laatua heikentävät vesien säännöstely ja perkaukset. Pienissä puroissa ja joissa haasteena ovat ojitukset sekä maa- ja metsätalouden ravinnekuormitus.

Itämeri kärsii rehevöitymisestä ja erityisesti Saaristomeren ja Suomenlahden tila on huolestuttava. Rehevöitymiseen vaikuttavat merenpohjaan vuosisatojen aikana kertyneet ravinteet. Jokia pitkin Itämereen virtaavat ravinne määrät ovat pysyneet

1970-luvulta saakka melko samanlaisina. Öljypäästöt ovat vähentyneet, mutta öljy- ja kemikaalikuljetusten vilkastuminen kasvattaa ympäristövahingon riskiä. Mikrokooppiet muovirokat ovat myös uusi ympäristöuhka.

Suomessa ilmanlaatu on hyvä, mutta pienhiukkaset aiheuttavat terveystarpeita

Suomessa on kansainvälisesti vertailtuna erittäin hyvä ilmanlaatu. Ulkoilman hiukkasten on kuitenkin arvioitu aiheuttavan vuosittain 1300 ennen aikaista kuolemaa ja yli 600 uutta keuhkoputkentulehdusta. Valtaosa näistä hiukkaspäästöistä on peräisin energiantuotannosta ja liikenteestä. Yli puolet pienhiukkasten päästöistä johtuu puun pienpoltosta asuntojen ja mökkien tulipesissä.

Kaukokulkeutuminen = Haitallisten aineiden, kuten happamuutta lisäävien ilmansaasteiden, lyijyn, radioaktiivisen saasteen tai muiden epäpuhtauksien leviäminen päästölähteistä pitkiä matkoja laajoille alueille.

Hyvää kehitystä:

- + Metsien ja maaseudun lajiston uhanalaistumisvauhti on hidastunut
- + Päästöt vesistöihin ovat vähentyneet
- + Suomen ilmanlaatu on kansainvälisesti vertailen hyvä

Huolestuttavaa:

- Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen jatkuu
- Itämeren rehevöityminen
- Ilmansaasteiden kaukokulkeutuminen
- Kansainvälisen kaupan, kuljetusten ja matkustamisen vaikutukset

Resurssiviisas talous ja hiilineutraali yhteiskunta

Talouden resurssiviisuus syntyy tehokkaasta tuotannosta ja energiatehokkaista ratkaisuista. Suomi on Euroopan unionin kärkimaita uusiutuvan energian käytössä. Vuonna 2017 Suomen kasvihuonekaasupäästöjen kokonaismäärä oli 56,1 miljoonaa tonnia hiilidioksidiekvivalenteina. Päästöt laskivat lähes 5 prosenttia edellisvuodesta.

Uusiutuvan energian osuuden lisääminen ja fossiilisten energianlähteiden osuuden vähentäminen on ollut Suomen tavoitteena jo pitkään. Suomen uusiutuvat energialähteet ovat vesi- ja tuuli-voima, aurinkoenergia, maalämpö, biokaasu, kierrätys- ja jätepoltoaineet, puuperäiset polttoaineet sekä muut kasvi- ja eläinperäiset polttoaineet. Suomen kylmä ilmasto, pitkät etäisyydet ja melko energiavaltainen teollisuus vaikuttavat energian kulutukseen. Uusiutuvien energialähteiden käyttö nousi vuonna 2017 kuusi prosenttia. Suomalaisesta energian kokonaiskulutuksesta 37 prosenttia ja loppukäytöstä yli 40 prosenttia katettiin uusiutuvilla energiamuodoilla. Kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa uusiutuvan energian osuudeksi energian loppukäytöstä vuonna 2030 arvioidaan 47 prosenttia. Tavoite on 50 prosenttia.

Suomen kasvihuonekaasupäästöistä valtaosa syntyy energiasektorilla ja liikenteessä

Vuonna 2017 Suomen kasvihuonekaasupäästöjen kokonaismäärä oli 56,1 miljoonaa tonnia hiilidioksidiekvivalenteina. Päästöt laskivat lähes 5 prosenttia edellisvuodesta ja olivat 21 prosenttia pienemmät kuin vuonna 1990. Suomen kaikista kasvihuonepäästöistä kotimaan liikenteen osuus on noin viidennes.

Vuoden 2017 kokonaispäästöistä 74 prosenttia syntyi energia-sektorilla polttoaineiden käytöstä ja haihtumapäästöistä.

Eniten päästöjen laskuun energiasektorilla vaikuttivat fossiilisten polttoaineiden käytön väheneminen ja liikennepolttoaineiden uusiutuvan osuuden kasvu. Nestemäisten polttoaineiden bio-osuuksilla vähennettiin kasvihuonepäästöjä vuonna 2017 arviolta 1,2 miljoonaa tonnia. Teollisuusprosessien ja -tuotteiden käytön osuus kokonaispäästöistä oli 11 prosenttia, maatalouden 12 prosenttia ja jätteiden käsittelyn 3 prosenttia. Maatalouden päästöt ovat vähentyneet lähes 14 prosenttia vuodesta 1990. Tähän vähenemiseen on vaikuttanut suurimmaksi osaksi teollisesti tuotettujen lannoitteiden käytön vähentäminen, mutta myös maatalouden rakennemuutos. Sen seurauksena maataloja on aiempaa vähemmän ja ne ovat aiempaa suurempia.

Metsät ovat Suomen merkittävin hiilinielu

Metsät ovat yksi Suomen merkittävimmistä luonnonvaroista ja Suomen merkittävin hiilinielu. Hiilen sitoutumiseen vaikuttaa paljon puun kasvuvaihe ja -nopeus, joka on hitaampaa Pohjois-Suomessa kuin Etelä-Suomessa. Puuston kasvu on jatkunut hyvänä 1970-luvulta saakka. Tähän on vaikuttanut parantunut metsänhoito, metsien ikäluokkarakenne sekä ilmaston lämpeneminen. Vuotuinen kasvu on karkeasti 110 miljoonaa kuutiota. Vaikka suomalaisten puun käyttö on lisääntynyt, yli viidennes kasvusta jää metsiin lisäämään puustopääomaa ja hiilen sidontaa. Jotta metsäluonnon monimuotoisuus säilyy,

tarvitaan tulevaisuudessakin aktiivisia ja kestäviä metsätaloustoimia, metsien luonnonhoitoa ja suojelua. Metsät ovat yhä herkempiä sää- ja ilmatoriskeille. Metsien tuho- ja tauriskien torjunta sekä metsien monilajinen kasvattaminen edistävät puuston kasvua.

Maa- ja metsätalousministeriö ja Luonnonvarakeskus LUKE antoivat EU:lle arvion Suomen metsien hiilinielutasosta vuosille 2021–2025. Arvioksi annettiin puutuotteet mukaan luettuina -34,77 miljoonaa tonnia hiilidioksidiekvivalenttia vuodessa ja ilman puutuotteita -27,88 miljoonaa tonnia vuodessa.

Hiilineutraali = Hiilineutraalilla tarkoitetaan tilannetta, jossa toiminnan hiilijalanjälki on nolla.

Hiilidioksidiekvivalentti = Ilmastotieteessä käytetty suure, joka kuvaa ihmisen tuottamien kasvihuonekaasujen ilmasto vaikutusta.

Hiilinielu = Hiilinielu kerää ja varastoi hiiltä. Luonnollisia hiilinieluja ovat esimerkiksi meret, suot, metsät ja kasvit.

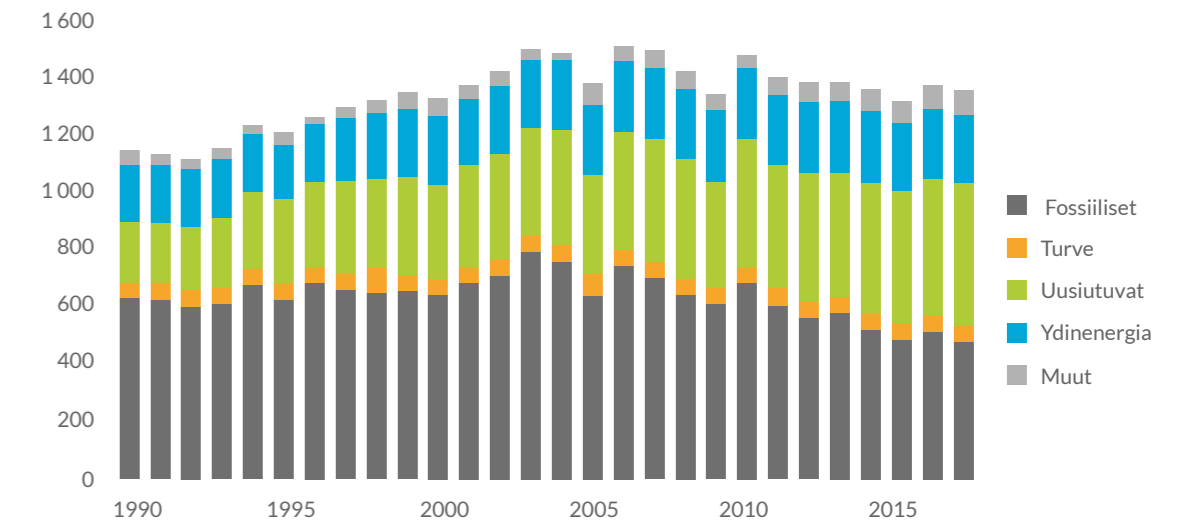

Suomen vuoteen 2030 ulottuva päästövähennystavoite tulisi olla vähintään 60 prosenttiin vuoteen 1990 verrattuna. Tämän eteen on näiden lukujen valossa vielä matkaa. Keskeistä on luopua fossiilisista polttoaineista, lisätä uusiutuvien energiamuotojen käyttöä sekä suojella hiilinieluja.

– Katja Hintikainen, Kepa (nyk. Fingo)
Kommentti kestavakehitys.fi/seuranta -sivuston keskusteluista

ENERGIAN KOKONAISKULUTUS 1990–2017

Lähde: Tilastokeskus

Hyvää kehitystä:

+ Suomen kasvihuonepäästöt ovat kääntyneet laskuun

Huolestuttavaa:

- Kasvihuonepäästöjä täytyy vähentää huomattavasti nykyistä nopeammin

Julkiset hankinnat ja kuluttaminen

Hallitusten välinen ilmastopaneeli IPCC julkaisi syksyllä 2018 raportin, joka paljasti uutta tietoa siitä, miten merkittävää on saada rajattua ilmaston lämpeneminen 1,5 asteeseen. Ilmaston lämpenemisen hidastaminen vaatii nopeita toimia kaikilta. Kulutuksen määrän ja painopisteiden muutokset ovat olennaisia. Suomessa kiinnitetäänkin yhä enemmän huomiota niin julkisen kuin yksityisenkin kulutuksen ympäristövaikutuksiin. Suomi tavoittelee 80 prosentin kasvihuonekaasujen päästövähennystä vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä. Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran arvion mukaan kaikkien suomalaisten tulisi puolittaa hiilijalanjälkensä, jotta luonnonvarojen ylikuluttaminen vältetään.

Keskivertosuomalaisen hiilijalanjälki on vuodessa yhteensä 10,3 tonnia henkilöä kohden. Jälki syntyy asumisesta (33 %), liikenteestä ja matkailusta (22 %), ruoasta (20 %) ja muusta kulutuksesta (25 %), kuten tavaroista, harrastuksista ja vapaa-ajan vietosta. Omaan hiilijalanjälkeen voi vaikuttaa omilla kulutusvalinnoillaan. Valtioneuvoston kanslian Sitoumus2050-palvelussa yksityishenkilöt voivat laskea oman hiilijalanjälkensä ja tehdä ehdotusten perusteella suunnitelman sen pienentämiseksi.

Suomalaiset yritykset ovat kiinnittäneet huomiota hiilijalanjälkeensä ja tänä päivänä sijoittajat huomioivat yhä enemmän ilmastoa valitessaan osakesalkkujensa sisältöjä. Sitran teettämän selvityksen mukaan Helsingin pörssiin listattujen yhtiöiden hiilijalanjälki laski yli 15 prosenttia vuonna 2017. Hiilijalanjälki laski jo toista vuotta peräkkäin. Se on kuitenkin isompi kuin esimerkiksi Tukholman pörssillä. Tukholman pörssissä on enemmän vähäpäästöisten toimialojen yrityksiä, kuten rahoitusalan ja kuluttajatuotealan yrityksiä, kun taas Helsingin pörssissä etenkin sähköntuotanto, teollisuus ja materiaalit toimialat nostavat kokonaispäästöjä.

Hiilijalanjälkeen voi vaikuttaa myös uusilla teknologioilla ja vähäpäästöisillä tuotteilla ja palveluilla. Kulutukseen voi vaikuttaa myös energian ja polttoaineiden hinnoittelulla, rakentamisen

ja korjausrakentamisen säädöksillä, liikenneinfrastruktuurilla ja liikenteen hinnoittelulla.

Jokainen voi vaikuttaa ilmastoon ruokavalinnoillaan Elintarvikkeiden valinnoilla voi vaikuttaa ilmaston lämpenemiseen, ympäristön rehevöitymiseen, haitta-ainekuormituksen kasvuun ja luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen. Ruoantuotanto ja -kulutus aiheuttavat reilun viidenneksen kulutuksen hiilijalanjäljestä. Suurin osa ruoan ilmastovaikutuksista syntyy alkutuotannossa. Eläinperäiset tuotteet kuormittavat enemmän ilmastoa kuin kasviperäiset.

Suomessa lihan kulutus on ollut lievässä kasvussa ja suomalaiset ovat viime vuosina syöneet lihaa runsaat 80 kiloa vuodessa. Naiset ja nuoret käyttävät enemmän siipikarjan lihaa kuin naudantai sianlihaa. Kalan kulutus on pysynyt viimeisten vuosikymmenten aikana melko samana. Kasvisten ja hedelmien käyttö lisääntyy tasaisesti, mutta suosittujen mukaiseen puolen kilon päivänannokseen on edelleen matkaa.

Ensirekisteröityjen autojen hiilidioksidipäästöt ovat laskeneet Kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteena on pudottaa liikenteen päästöt puoleen vuodesta 2005 vuoteen 2030

Suomalaisen keskiverto hiilijalanjälki on

10,3 tonnia

Testaa hiilijalanjälkesi

ja tee sitoumus: sitoumus2050.fi/elämäntavat

mennessä. Suomen kaikista kasvihuonekaasupäästöistä kotimaan liikenteen osuus on noin viidennes. Suomessa sähkö- ja kaasuautojen suosio on kasvussa ja ensirekisteröityjen autojen hiilidioksidipäästöt ovat laskeneet. Liikenneministeriön työryhmä julkaisi loppuvuodesta 2018 tavoitteen, jonka mukaan Suomen autokanta uusittaisiin pian sähkö- ja kaasukäyttöiseksi. Fossiilisia polttoaineita halutaan korvata uusiutuvilla ja vähäpäästöisillä. Lisäksi ajoneuvojen ja liikennejärjestelmän energiatehokkuutta aiotaan parantaa. Sähköautoille tarjotaan hankintatukea ja lisäksi edistetään vanhojen autojen muuttamista bio- ja flexfuel-autoiksi, jolloin bensiinikäyttöiseen ajoneuvoon käy etanolipolttoaine.

Tavoitteena edistää kiertotaloutta ja vähentää kaatopaikoille ja polttoon menevää jätettä

Suomessa yhdyskuntajätettä kertyy vuosittain asukasta kohden noin 500 kiloa ja sen kierrätysaste on pysytellyt viime vuodet reilun 30 prosentin tasolla. Suomessa yhdyskuntajätteen määrä asukasta kohden on ollut 2000-luvulla alhaisempi kuin EU:ssa keskimäärin. Kierrätystä voidaan lisätä esimerkiksi edistämällä ekologista tuotesuunnittelua, kehittämällä tuottajavastuujärjestelmiä ja liiketoimintamalleja sekä kannustamalla kulutustottumusten muutokseen.

Helsingin Sanomien 2018 teettämän tutkimuksen mukaan suomalaiset ovat laiskoja kierrättämään. Roskapusseista jopa 80 prosenttia on tavaraa, jonka voisi kierrättää. Laiskimpia lajittelijoita ovat 30–40-vuotiaat ja ahkerimpia ovat yli 60-vuotiaat. EU:n kierrätystavoitteena on, että kahden vuoden päästä jäsenmaat kierrättävät puolet yhdyskuntajätteestään. Tällä hetkellä kierrätysaste on Suomessa 40 prosenttia, mutta ympäristöministeriön laatiman Valtakunnallisen jättesuunnitelman mukaan tavoitteena on kierrättää vuoteen 2023 mennessä 55 prosenttia yhdyskuntajätteestä.

Kestävä kehitys huomioidaan heikosti julkisissa hankinnoissa Kunnat ja maakunnat pystyvät hankintapäätöksillään vaikuttamaan tuotannon ja kulutuksen vastuullisuuteen. Julkisiin hankintoihin käytetään Suomessa noin 16 prosenttia koko kansantaloudesta. Jos valinta tehdään pelkän hinnan perusteella, ei välttämättä oteta huomioon esimerkiksi hankintaketjuihin liittyviä työ-, ihmisoikeus- ja ympäristöseikkoja.

Vuonna 2017 hankintalaki uudistui ja antoi julkisille toimijoille entistä selkeämmän mahdollisuuden ottaa tuotannon vastuullisuus huomioon hankinnoissaan. Suomen ympäristökeskuksen tekemän arvion mukaan noin puolet suomalaisista kunnista huomioi kestävyystavoitteet hankintastrategiassa tai muussa hankintoja koskevassa ohjeistuksessa. Selvityksen mukaan noin neljäsosa kunnista määrittä hankinnoilleen tarkempia kestävyyskriteerejä, kuten esimerkiksi sen, että laitteet kuuluvat parhaimpiin energiatehokkuusluokkiin. Kansalaisjärjestö Finnwatchin selvityksen mukaan vain harvat suomalaiskunnat käyttävät tarjouspyynnössään sosiaalisen vastuullisuuden takaavia kriteereitä.

Hiilijalanjälki = jonkin tuotteen, toiminnan tai palvelun aiheuttama ilmastokuorma. Hiilijalanjälki kuvaa, kuinka paljon kasvihuonekaasuja tuotteen tai toiminnan elinkaaren aikana syntyy.

Suomi kuluttaa osansa maapallon vuosittaisista luonnonvaroista jo huhtikuussa

Ylikulutuspäivällä tarkoitetaan päivää, jona ihmiset ovat kuluttaneet loppuun kaikki uusiutuvat luonnonvarat, jotka maapallo voi tuottaa. Loppuvuosi eletään velaksi. Global Footprint Network -tutkimuslaitos on selvittänyt, minä päivänä eri maat ovat kuluttaneet osansa maapallon uusiutuvista vuosittaisista luonnonvaroista. Vertailun mukaan Suomi vietti vuonna 2018 ylikulutuspäivää 11.4. Koko maailman keskimääräinen ylikulutuspäivä oli vasta 1.8. Suomalaiset kuluttivat siis osansa maapallon luonnonvaroista reippaasti etukäteen. Koko maapallo käyttää luonnonvaroja tällä hetkellä 1,7 maapallon edestä.

– Global Footprint Network, www.overshootday.org/

Kestävien hankintojen edistämisessä niiden strategisen tärkeyden tunnistaminen ilmasto- ja ympäristötavoitteiden jalkauttamisessa on avainasemassa. Onnistumisen taustalla on johdon tuki ja riittävät resurssit viestinnän ja hankintaosaamisen varmistamiseksi. Valmisteluvaiheessa on tunnistettava yhteiset sekä oman vastuualueen ympäristötavoitteet ja -näkökohdat ja edistää sen mukaisia hankintaratkaisuja.

Kestävät julkiset hankinnat – nykytila ja kehittämissuhteita -raportti (SYKE 2017)

Hyvää kehitystä:

- + Helsingin pörssiin listattujen yritysten hiilijalanjälki on pienentynyt
- + Ensirekisteröityjen autojen hiilidioksidipäästöt ovat laskeneet

Huolestuttavaa:

- Lihan kulutus kasvaa
- Suomalaiset ovat laiskoja kierrättämään

Asuminen ja yhdyskunnat

Suomessa asumista ja yhdyskuntia muuttavat väestön ikääntyminen, kaupungistuminen ja ilmastonmuutos. Asukastiheys on kasvanut Suomessa erityisesti suurilla kaupunkiseuduilla. Alueiden erot kasvavat, kun uudisrakentaminen painottuu isoimpiin kaupunkeihin. Väestön ikärakenteen myötä elinympäristön esteettömyyteen kiinnitetään enemmän huomiota. Ilmastonmuutos haastaa yhdyskuntien kestävyttä sekä hillinnän että sopeutumisen osalta. Hillinnässä keskeistä on esimerkiksi yhdyskuntarakenteeseen vaikuttaminen. Esimerkiksi arkimatkojen taittaminen muilla kulkuvälineillä kuin yksityisautoilla vähentää liikenteen päästöjä. Sopeutumista puolestaan edistetään esimerkiksi tehostamalla tulviin varautumista.

Eheä yhdyskuntarakenne takaa kysynnän joukkoliikennepalveluille. Kaupungistumiskehityksen myötä asukastiheys on kasvanut viime vuosina etenkin suurten kaupunkien alueilla. Niillä onkin parhaimmat edellytykset toimiviksi joukkoliikennekaupungeiksi. Riittävä tiiviyys ja asukasohja takavat kysynnän tiheään liikennöiville joukkoliikennepalveluille. Vähintään 20 asukasta hehtaarilla pidetään sellaisena asukastiheytenä, joka tukee kannattavan joukkoliikenteen järjestämistä. Yhä useampi suomalainen asuu tällaisella alueella.

Keskisuurilla ja pienillä kaupunkiseuduilla tiivis asutus keskittyy pitkälti keskusta ja sen reunavyöhykkeille. Keskisuurilla kaupunkiseuduilla määrätietoinen täydennysrakentaminen tukee joukkoliikennepalvelujen säilymistä lähiöissä. Uudet liikennepalvelut voivat tuoda myös pienemmän mittakaavan joukkoliikennetarkaisuja pienille ja keskisuurille kaupunkiseuduille.

Asuinalueiden eriarvoisuus voimistuu

Asuinalueiden eriarvoistuminen on voimistunut 2000-luvulla ainakin Turun, Tampereen ja Helsingin seuduilla. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tutkimuksen mukaan köyhät ja rikkaat sekä suomalais- ja ulkomaalaisyntyiset keskittyvät asumaan eri alueille Suomen isoimmassa kaupungeissa. Tutkimuksen mukaan eriytyminen vaikuttaa eniten lapsiin.

Koko Suomessa seutujen väliset erot kasvavat, kun uudisrakentaminen painottuu vain suurimmille kaupunkiseuduille, joilla on parhaat mahdollisuudet vaikuttaa yhdyskuntarakenteen kehitykseen. Asuntojen hintoja ja vuokria hillitsee oikein sijoittunut ja riittävä asuntotuotanto.

Vuonna 2016 asumiskustannukset ylittivät 40 prosenttia nettotuloista noin 176 000 kotitaloudessa. Suurten asumiskustannusten rasittamien kotitalouksien määrän kasvu taittui edellisenä vuonna. Muutama vuosi aiemmin määrä oli jopa noin 190 000 kotitaloutta. Korkeat asumiskustannukset rasittavat erityisesti vuokralla asuvia. Vuonna 2016 korkeat asumiskustannukset rasittivat vuokralla asuvista kotitalouksista reilua 14 prosenttia asumispaikasta riippuen.

Suomalaisista yli 75-vuotiaista yli 90 prosenttia asuu kotona

Kotona asuvien yli 75-vuotiaiden prosentuaalinen osuus on ollut kasvussa vuodesta 2012 lähtien. Vaikka ikäluokkaan kuuluvat ovat parempikuntoisia verrattuna aiempiin sukupolviin, asuu myös aiempaa huonokuntoisempia iäkkäitä kotona. Valtakunnallisena tavoitteena on nostaa kotona asuvien määrää edelleen kiinnittämällä huomiota kodin ja elinympäristön esteettömyyteen. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) myöntää korjausavustuksia iäkkäiden ja vammaisten asuntojen

korjaamiseen, liikuntaesteiden poistamiseen ja hissien rakentamiseen hissittömiin taloihin. Kotona asumista tukevat myös ateriapalvelut ja kotihoito.

Ikääntyneille asukkaille on tärkeää, että eri palvelut ovat hyvin saatavissa. Päivittäistavarakaupan saatavuus on vuoden 2012 jälkeen hieman heikentynyt suuremmilla kaupunkiseuduilla, lievästi heikentynyt monilla pienillä kaupunkiseuduilla ja erityisen paljon maaseudulla. Lähikaupan saatavuus on viime vuosina heikentynyt muun muassa kaupan keskittymisen vuoksi.

Tulvariskit kasvavat lähivuosina

Suomen ympäristökeskuksen arvioiden perusteella Suomen tulvariskit kaksin- tai kolminkertaistuvat vuoteen 2100 mennessä. Pitkällä aikavälillä ilmastonmuutoksen ennustetaan kasvattavan tulvariskiä erityisesti merenrannoilla. Tulvariskeihin on varauduttava, koska ne voivat aiheuttaa merkittäviä vahinkoja ihmisille, ympäristölle ja taloudelliselle toiminnalle. Tulviin voi varautua esimerkiksi tulvakartoilla. Tulvariskit on huomioitava muun muassa uusien asuinrakennusten rakentamisessa ja maankäytön suunnittelussa. Moniin muihin maihin verrattuna Suomessa on kuitenkin vähäiset tulvariskit. Järvet tasaavat virtaamia ja tulvariskejä osataan hallita.

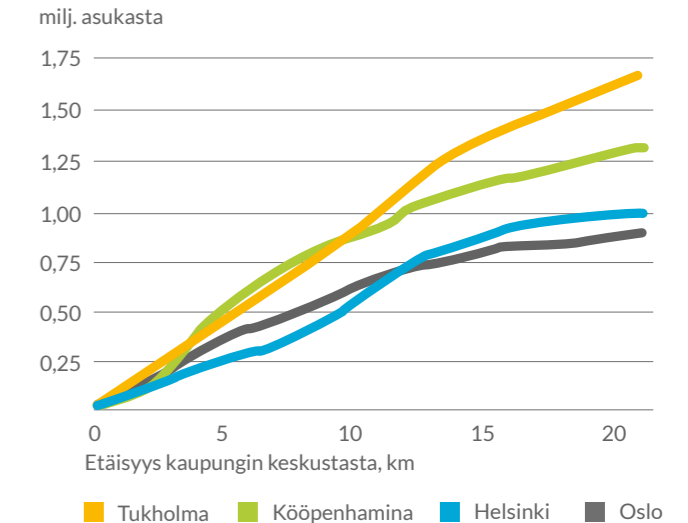

On vaikea arvioida, miten suuri osa kotona yksin asuvista yli 75-vuotiaista mahdollisesti kotihoitoa tarvitsevista vanhuksista on tyytyväisiä omaan asumistilanteeseensa.

-Kristiina Ruohonen
Kommentti kestavakehitys.fi/seuranta-sivuston keskusteluista

ASUKKAIDEN MÄÄRÄ KESKUSTAN LÄHEISYYDESSÄ

Lähteet: Eurostat, Marko Terviö, Helsingin Sanomat

SUOMEN TULVARISKIALUEIDEN TUNNUSLUKUJA

Lähde: SYKE

n. 25 000
rakennusta

n. 40 000
asukasta

n. 400
kulttuuriperintö-
kohdetta

Hyvää kehitystä:

+ Edellytykset toimivalle joukkoliikenteelle paranevat

Huolestuttavaa:

- Alueiden eriarvoisuus voimistuu
- Tulvariskit kasvavat
- Palveluiden saatavuus on heikentynyt

Terveyden edellytykset

Suomalaisten elämänlaatu on eri tutkimusten mukaan parantunut. OECD-vertailun mukaan koulutuksen ohella terveys on osa-alue, jossa Suomi on saavuttanut kestävään kehitykseen liittyvät Agenda2030-tavoitteensa. Näissä tavoitteissa tarkastellaan muun muassa lapsikuolleisuutta, onnettomuuksissa kuolleiden määrää, alkoholin kulutusta ja erilaisten epidemioiden levinneisyyttä. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen (THL) sairastavuusindeksin mukaan suomalaiset sairastavat koko ajan vähemmän. Iäkkäiden osuus väestöstä kuitenkin kasvaa, ja samalla lisääntyvät sairaudet. Suomalaisten terveydessä näkyy myös sosiaalinen eriarvoisuus. Terveysongelmista suomalaiset kamppailevat esimerkiksi lihavuuden, verenpaineen, tupakan, alkoholin ja masennuksen kanssa.

THL:n elämänlaatuindikaattorin mukaan yli 20-vuotiaiden suomalaisten koettu elämänlaatu on kohentunut vuodesta 2013 vuoteen 2018. Naiset ja miehet arvioivat elämänlaatusa yhtä hyväksi. Alueellisesti tarkasteltuna vuonna 2018 elämänlaatu koettiin parhaaksi Uudellamaalla ja heikoimmaksi Satakunnassa.

Valtaosa suomalaisista kokee elämänlaatusa hyväksi korkeaan ikään saakka. 80. ikävuoden jälkeen elämänlaatu alkaa heiketä, vaikka tässäkin ikäryhmässä vielä yli puolet arvioi elämänlaatusa hyväksi. Joka kymmenes 80 vuotta täyttänyt koki kuitenkin elämänlaatusa huonoksi, kun muissa ikäryhmissä tämä oli harvinaista. THL:n FinTerveys 2017 -tutkimuksen mukaan vanhempien ikäryhmien kokemus elämänlaatu on kuitenkin kehittynyt hyvään suuntaan. Esimerkiksi näkökyky on parantunut ja elämä on aiempaa sosiaalisempaa.

Elämänlaatuun vaikuttaa sosiaalinen status. Heikolle elämänlaadulle altistavat eniten korkean iän lisäksi työkyvyttömyys, työttömyys ja köyhyys. Parhaiten heikolta elämänlaadulta suojaavat hyvä koulutus, hyvä terveys, turvattu työpaikka, riittävä toimeentulo, parisuhde sekä vähintään kahden hengen kotitaloudessa asuminen. Nuorilla heikon elämänlaadun riskit liittyvät

enimmäkseen toimeentulon ja asumisen ongelmiin, ikääntyneillä toimintakyvyn heikkenemiseen.

Etelä- ja länsisuomalaiset ovat terveempiä kuin itä- ja pohjoissuomalaiset

THL:n sairastavuusindeksin mukaan suomalaisten kokonaissairastavuus on laskenut tasaisesti vuodesta 2000. Länsi- ja Etelä-Suomessa ihmiset ovat terveempiä kuin idässä ja pohjoisessa. Verrattaessa yli 50 000 asukkaan kaupunkeja terveimmät suomalaiset asuvat Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla, sairaimmat Kuopiossa, Kotkassa ja Oulussa. Sepelvaltimotauti, tuki- ja liikuntaelinsairaudet sekä mielenterveyden häiriöt ovat yleisempiä Itä- ja Pohjois-Suomen kuin läntisen ja eteläisen Suomen suurissa kaupungeissa. Aivoverisuonitaudit ja syöpätaudit jakaantuvat melko tasaisesti koko maassa. Tapaturmia on eniten Joensuussa ja Rovaniemellä, ja dementiaa on diagnosoitu eniten Kotkassa.

Alueellisten sairastavuuserojen takana on monia tekijöitä. Elin-tavat, kuten tupakointi, alkoholin käyttö, liikunta-, uni- ja ravintotottumukset vaikuttavat, mutta myös työttömyys, taloudellinen tilanne ja koulutus heijastuvat väestön terveyteen. Myös sosiaali- ja terveyspalveluiden toimivuudella sekä kulttuurisilla ja perin-

nöllisillä tekijöillä on merkitystä. Useimmat sairaudet ovat ikääntyneillä paljon yleisempiä kuin nuoremmilla. Vaikka sairastavuus on vähentynyt ja myönteinen kehitys näyttää jatkuvan, ikääntyneiden osuus väestöstä kasvaa, jolloin sairaiden ihmisten määrä lisääntyy.

Indeksissä on sairausryhmistä huomioitu syövät, sepelvaltimotauti, aivoverisuonitaudit, tuki- ja liikuntaelinten sairaudet, mielenterveyden häiriöt, tapaturmat sekä dementia. Sairastavuusindeksin lukuja vertaillessa on huomioitava, että myös hyvin toimiva terveydenhuolto voi näkyä korkeampana sairastavuutena, kun tauteja seulotaan, löydetään ja hoidetaan tehokkaasti.

Humalajuominen ja tupakointi vähenevät, lihominen ja masennus yleistyvät

FinTerveys 2017 -tutkimuksen mukaan suomalaisten elintavoissa myönteisiä merkkejä ovat päivittäisen tupakoinnin vähentyminen, raittiuden yleistymisen ja työikäisten humalajuomisen vähentyminen. Aikuiset myös liikkuvat aiempaa enemmän. Väestön kokonaiskolesterolin on kääntynyt uudelleen laskuun, mikä voi merkittävästi vähentää sairastumista sydän- ja verisuonitauteihin. Koholla oleva verensokeri ei myöskään ole yleistynyt. Allergisten oireiden pitkään jatkunut lisääntyminen näyttäisi olevan tasaantumassa.

Suomalaisilla on myös monia terveyteen liittyviä ongelmia. Päivittäin tupakoivien aikuisten osuus on vähentymisestä huolimatta kaukana tupakkalain tavoitteesta. Laki tavoittelee tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppumista vuoteen 2030 mennessä. Eläkeikäisten humalajuominen on yleistynyt. Lihavuus on yksi suurimmista kansanterveydellisistä ongelmista, ja se koskettaa kaikenikäisiä. Etenkin työikäisten lihavuus on yleistynyt. Kohonnut verenpaine on Suomessa edelleen hyvin yleinen. Moni aikuinen kärsii myös psyykkisestä kuormituksesta ja masennuksesta. Masennusoireet ovat yleistyneet kaikilla, ja psyykinen kuormittuneisuus etenkin työikäisillä naisilla. Myös tuki- ja liikuntaelimestön kivut ovat yleisiä. Aiemmin havaittu väestön kokema työkyvyn koheneminen on pysähtynyt tai jopa hieman heikentynyt. Myös suunterveytensä hyväksi tai melko hyväksi kokeneiden osuus on laskenut.

Lähisuhdeväkivalta uhkaa erityisesti naisia

Vuoden 2017 Kansallisen rikosuhritutkimuksen mukaan lähisuhdeväkivalta uhkaa Suomessa naisia selvästi miehiä enemmän. Tutkimuksen mukaan miesten ja naisten kohdalla vuosina 2012–2017 nykyisen tai entisen kumppanin tekemä väkivalta ja uhkailu näyttäisi vähentyneen, kun taas tuntemattoman tekemä väkivalta ja uhkailu on lisääntynyt. Merkittävä sukupuolten välinen ero on se, että naiset joutuvat miehiä useammin väkivallan tai uhkailun kohteeksi nykyisen tai entisen kumppanin taholta. Muiden tekijäryhmien kohdalla sukupuolten välistä eroa ei ole havaittavissa. EU:n perusoikeusviraston FRA:n vuonna 2014 tekemän EU:n laajuisen selvityksen mukaan naiset kokevat Suomessa enemmän lähisuhdeväkivaltaa kuin Euroopan unionissa keskimäärin. Selvityksen mukaan Suomi on naisille EU:n toiseksi väkivaltaisimaa.

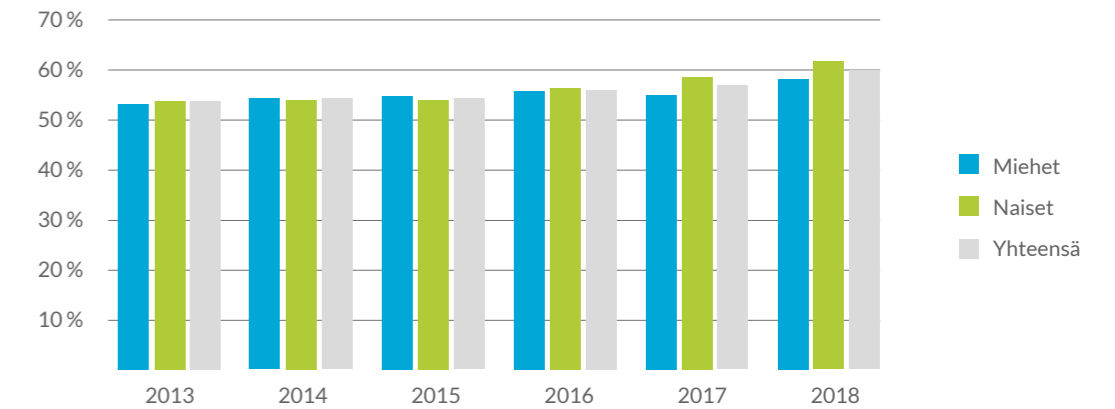
Naiset syövät terveellisemmin kuin miehet

THL:n FIN Ravinto 2017 -tutkimuksen mukaan suomalaismiehet syövät huomattavasti naisia epäterveellisemmin. Miehet syövät liikaa punaista lihaa ja liian vähän kasviksia. Naiset syövät kasviksia enemmän kuin miehet, mutta naisistakin vain reilu viidennes ylittää puoli kiloa päivässä -suositukseen.

– FIN Ravinto 2017 -tutkimus

ELÄMÄNLAATUNSA HYVÄKSI TUNTEVIEN OSUUS 20 VUOTTA TÄYTTÄNEET, SUOMI

Lähde: FinSote-tutkimus, THL

Hyvää kehitystä:

- + Suomalaisten koettu hyvinvointi on parantunut
- + Humalajuominen ja tupakointi ovat vähentyneet

Huolestuttavaa:

- Lihavuus yleistynyt
- Masennus lisääntynyt kaikenikäisillä

Yhteiskunnallinen eriarvoisuus

Yhteiskunnallinen eriarvoisuus on globaali ongelma ja haaste myös Suomessa. Voimakkaasti kasvaneet tuloerot ja pienituloisuuden kasvu näyttävät indikaattoreiden valossa pysähtyneen, mutta erot ovat edelleen suuret 1990-luvun alkupuoleen verrattuna. Erityisesti perustoimeentulotuen varassa elävien määrän kasvu on huolestuttava. Lisäksi elämäänsä tyytyväisten nuorten aikuisten määrä on laskenut.

Eriarvoisuuden kaventaminen on tärkeää, koska hyvä- ja huono-osaisuudella on taipumusta kasaantua. Eriarvoisuus näkyy esimerkiksi tuloeroissa, terveydessä, syrjäytymisessä, hyvinvoinnin ja elämään tyytyväisyyden kokemuksissa, koulutuksessa ja uskossa tulevaisuuteen. Tasa-arvoiset lähtökohdat takaavat nuoremmille sukupolville yhtäläisemmät mahdollisuudet edetä yhteiskunnassa ja takaavat myös yhteiskuntarauhan.

Pääministeri Juha Sipilä perusti vuoden 2017 alussa työryhmän, jonka tehtävänä oli hakea uusia toimintatapoja ja keinoja yhteiskunnan eriytymisen pysäyttämiseksi. Työryhmän raportin mukaan suurella osalla suomalaisista elintaso, elämänlaatu ja elämäntavat ovat yleisesti parantuneet 1970-luvun puolenvälin jälkeen.

Suomessa tuloerot ovat EU-maiden pienimpiä, mutta perustoimeentulotuen saajien osuus kasvaa

Yksi tapa mitata eriarvoisuutta on pienituloisten osuus. Vuonna 2017 se oli Suomessa 12,1 prosenttia, jolloin pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvia henkilöitä oli 654 000. Tuloeroja voi mitata myös Gini-kertoimella, jonka mukaan yhteiskunnassa, jossa kaikki saavat täsmälleen saman tulon, on arvona nolla.

Yleisesti ajatellaan, että tuloeroja voidaan pitää pienenä, jos Gini-kerroin on alle 25. Vuonna 2017 Suomessa Gini-kerroin oli 27,7 prosenttia. Tuloerot ovat Suomessa Euroopan unionin maiden pienimpiä. EU:n Tilastokeskuksen Eurostatin mukaan vain Tšekissä, Sloveniassa ja Slovakiassa on Suomea pienemmät tuloerot. EU:n keskimääräinen Gini-kerroin on yli 30.

Hyvä mittari tarkastella eriarvoisuutta on myös perustoimeentulotuen saajien osuus. Vuonna 2017 perustoimeentuen saajia oli Suomessa vuonna 2017 yli 400 000, joka vastaa 7 prosenttia väestöstä. Toimeentulotuen saajia on eniten Uudellamaalla, toiseksi eniten Päijät-Hämeessä ja kolmanneksi eniten Kymenlaaksossa. Perustoimeentulotukea saavien määrä on suoraan sidoksissa taloudellisiin nousu- ja laskukausiin.

Nuorten tyytyväisyys elämään laskenut

Nuorten tyytyväisyys heijastelee sitä, miten he suhtautuvat tulevaisuuteen ja yhteiskunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin. European Social Surveyn mukaan vielä vuonna 2006 suomalaisista nuorista aikuisista elämäänsä tyytyväisiä oli 91,9 prosenttia. Prosenttiosuus kääntyi huolestuttavaan laskuun vuoden 2008

taantumisen jälkeen ja on nyt 85,0. Tyytymättömyyttä on lisännyt nuorten työttömyyden kasvu ja taloudelliset ongelmat.

Syrjintä on vakava ongelma myös Suomessa

Syrjinnän lopettaminen on yksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteista vuodelle 2030. Silti syrjintä, fyysinen väkivalta ja vihapuhe ovat ajankohtaisia huolenaiheita. EU:n perusoikeusviraston FRA:n tutkimuksesta käy ilmi, että vuonna 2017 Suomi oli yksi Euroopan syrjivimmistä maista. Syrjintää koettiin eniten työhaussa, mutta myös julkisissa ja yksityisissä palveluissa, kuten kaupoissa, ravintoloissa ja pankeissa. Erityisesti toisen polven maahanmuuttajilla syrjinnän kokemukset ovat yleisiä. Toisaalta World Happiness Report 2018 -raportin mukaan Suomesta löytyy maailman onnellisimmat maahanmuuttajat vuosina 2005–2017.

Suomen pakolaishiintiö on pysynyt viime vuodet samana

Eriarvoisuuden kytkeytyy myös pakolaisten haavoittuva asema. Maailmassa on yli 65 miljoonaa ihmistä, jotka ovat joutuneet jättämään kotinsa sotien ja konfliktien sekä elinympäristön muutosten vuoksi. Nykyisissä pakolaissopimuksissa ei ole juurikaan huomiointi ilmastomuutoksen seurauksia. YK:n ennusteiden mukaan

nuorista aikuisista on tyytyväisiä elämäänsä

85%

20%

kaikista perustoimeentulotukea saaneista kotitalouksista on lapsiperheitä

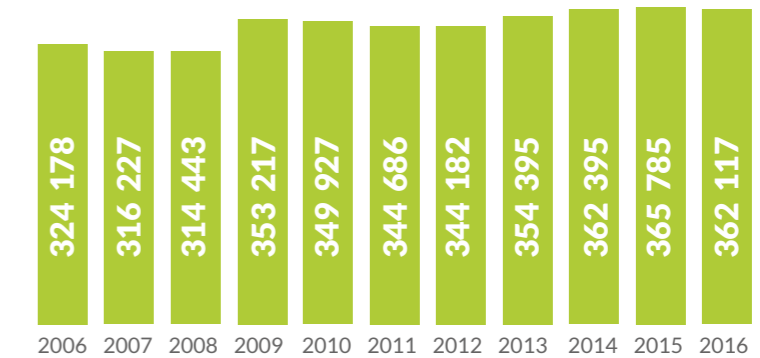
noin 200 miljoonaa ihmistä joutuu jättämään kotinsa esimerkiksi kuivuuden vuoksi. IPBES-raportin arvion mukaan ilmastonmuutos pakottaa arviolta 50–700 miljoonan ihmisen muuttamaan.

Suomessa pakolaisaseman saavat henkilöt, joille annetaan turvapaikka tai jotka otetaan Suomeen pakolaishiintiössä. Kiintiöpakolaisten määrä on ollut vuodesta 2016 saakka Suomessa 750 henkilöä vuodessa. Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston (EASO)-raportin mukaan turvapaikanhakijoiden määrä laski Euroopan Unionin alueella selvästi vuoden 2017 aikana. Luku oli kuitenkin suurempi kuin ennen vuotta 2015, jolloin turvapaikanhakijoiden määrät kääntyivät voimakkaaseen kasvuun niin Suomessa kuten muualla Euroopassa. Maahanmuuttoviraston mukaan turvapaikkahakemuksia tuli vuonna 2017 yhteensä reilut 5000 ja päätöksiä tehtiin yhteensä 9418. Maahanmuuttovirastoon tulleiden oleskelulupahakemusten määrä on noussut selvästi viime vuosina. Vuonna 2017 oleskelupäätöksiä tehtiin yli 85 000 kappaletta, kun edeltävänä vuonna niitä tehtiin alle 24 000.

RUOTSIN, NORJAN JA SUOMEN PAKOLAISHIINTIÖT VUODELLE 2018
Lähde: UNHCR

PERUSTOIMEENTULOTUKEA SAANEIDEN HENKILÖIDEN MÄÄRÄ 2006–2016
Lähde: Kela, THL

Hyvää kehitystä:

+ Tuloerot ovat EU-maiden pienimpiä

Huolestuttavaa:

- Syrjintä on liian yleistä
- Nuorten tyytyväisyys elämään laskee

Syrjäytyminen ja yhteiskunnallinen osallisuus

Työn tai koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä Suomessa on hiukan vähentynyt viime vuosina. Myös teini-ikäisten poikien yksinäisyyden kokemus on vähentynyt. Pojat kuitenkin kokevat yksinäisyyttä tyttöjä enemmän. Suomalaiset äänestävät vaaleissa aiempaa laiskemmin, mutta tilalle on tullut uusia vaikuttamisen muotoja. Suomi menestyy edelleen hyvin lehdistönvapautta ja korruptiokokemuksia tarkastelevissa maavertailuissa.

Syrjäytymiselle ei ole vakiintunutta määritelmää. Aihetta tarkasteltaessa avainasemassa ovat kuitenkin nuoret. Asiantuntijat ovatkin valinneet yhdeksi syrjäytymistä ja yhteiskunnallista osallisuutta tarkastelevaksi indikaattoriksi sen, miten iso osa 15–24-vuotiaista nuorista on työn tai koulutuksen ulkopuolella. Vuonna 2017 osuus oli noin 9 prosenttia ikäluokasta. Määrä on laskenut hieman vuosittain vuodesta 2015 lähtien.

Syrjäytymiseen liittyy myös kysymys yksinäisyydestä. Lapselle tai nuorelle, jolla ei ole ystäviä, saattaa kasautua monia terveyttä ja hyvinvointia uhkaavia riskejä. Terveystieteen ja hyvinvoinnin laitoksen kouluterveyskyselystä on selvinnyt, että joka kymmenes koululainen kokee olevansa yksinäinen. 8. ja 9. luokkalaisista pojista ilman läheistä ystävää vuonna 2017 oli reilut 10 prosenttia, kun tyttöillä vastaava osuus oli vähän yli 6 prosenttia. Ilman läheistä ystävää olevien nuorten, erityisesti poikien, osuus on kuitenkin vähentynyt viimeisten 10 vuoden aikana.

Luottamus Suomeen tulevaisuuden asuinmaana vaihtelee
Nuorten luottamus suomalaisen yhteiskuntaan vaihtelee. Vielä vuonna 2008 Nuorisobarometriin osallistuneista nuorista lähes kolme neljästä uskoi Suomen olevan hyvä tulevaisuuden asuinmaa, mutta vuonna 2016 myönteisesti Suomeen asuinpaikkana suhtautuvien osuus oli laskenut 55 prosenttiin. Yhteenkuuluvuudessa suomalaisen yhteiskuntaan tapahtuu kuitenkin nopeita

muutoksia. Vuoden 2017 Nuorisobarometrissa palaututtiin taas kohti tiiviimpää yhteenkuuluvuutta, vuoden 2012 tasolle. Tutkijoiden mukaan vaihtelussa saattaa näkyä ajankohtainen julkinen keskustelu nuorten elämää koskevista teemoista, kuten talouden tilasta tai maahanmuutosta, mutta varmuutta tästä ei ole.

Äänestysaktiivisuus heikkenee enemmän kuin Länsi-Euroopassa keskimäärin

Äänestysaktiivisuutta käytetään usein poliittisen osallistumisen mittarina, koska siitä on helposti saatavissa luotettavaa tietoa. Suomessa äänestysaktiivisuus on demokraatiaindikaattoreiden mukaan viime vuosikymmenten aikana laskenut enemmän kuin Länsi-Euroopan maissa keskimäärin. Äänestämistä ei enää mielletä vastaavana kansalaisvelvollisuutena kuin joitain kymmeniä vuosia sitten. Muutenkin kansalaisuuden käsite on murroksessa. Kansalaisjärjestöjen Suomi ja Agenda2030 -seurantaraportissa ympäristöjärjestö Dodo ry toteaa, että moni suomalainen kokee olevansa kuluttaja ennemmin kuin kansalainen. Vain pieni osa on mukana politiikassa. Kansalaisjärjestöjen toimintaan osallistutaan enemmän, mutta niiden ääni ei kuulu politiikassa järjestön mukaan tarpeeksi.

Erityisesti nuoret äänestävät harvakseltaan. Viime kuntavaaleissa vuonna 2017 alle 25-vuotiaista äänestäjistä yli kaksi kolmasosaa jätti äänestämättä. Äänestysaktiivisuus on kuitenkin kapea

mittari kuvaamaan yhteiskunnallista osallistumista. Perinteisten osallistumistapojen rinnalle on syntynyt uusia osallistumisen muotoja, kuten kansalaisaloite, verkko-osallistumista ja omaehtoista aktivisimia. Varsinkin kansalaisaloite poliittisen osallistumisen kanavana on vakiintumassa. Yhä useampi kansalaisaloite saa taakseen vaadittavat 50 000 nimeä ja 2015–2019 -vaalikaudella aloitteita on tullut eduskunnan käsittelyyn useita.

Suomi on maailman kolmanneksi vähiten korruptoitunut maa

Yhteiskunnallinen osallisuus edellyttää myös sananvapauden toteutumista ja vapaata tiedonvälitystä. Suomi menestyy hyvin korruptiota ja lehdistönvapautta koskevissa vertailuissa. Transparency Internationalin indeksivertailun mukaan Suomi on maailman kolmanneksi vähiten korruptoitunut maa. Suomen edellä ovat vain Uusi-Seelanti ja Tanska. Järjestö on huomauttanut, että indeksi ei tavoita suomalaiselle yhteiskunnalle tyypillistä rakenteellista korruptiota. Suomi on kuitenkin vähiten korruptoituneita maita maailmassa.

Lehdistönvapaudessa Suomi pärjää myös hyvin moniin muihin maihin verrattuna. Viime vuosina on kuitenkin tullut takapakkia. Suomi oli lehdistönvapausindeksissä monta vuotta ensimmäisellä sijalla, kunnes vuonna 2017 Suomi putosi sijalle kolme ja vuonna 2018 sijalle neljä.

All Youth -hanke

Kuvaaja: Katja Koskinen

Helsingin yliopiston johtama ALL-YOUTH – Kaikki nuoret haluavat määrät elämästään – tutkimushanke pyrkii löytämään ratkaisuja nuorten aktivoimiseksi. Monitieteinen hanke tutkii 16–25-vuotiaiden nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen kykyjä ja esteitä sekä nuorten käsityksiä kestävästä kehityksestä, kasvusta ja hyvinvoinnista. Suomen Akatemian rahoittama hanke kestää vuoteen 2023.

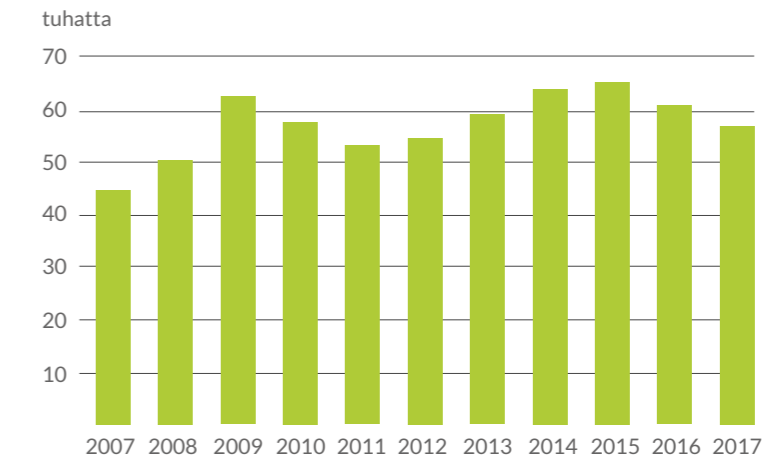

Lasten ja nuorten osallisuutta kestävästä kehityksestä on edistettävä kaikin keinoin. Tuoreen nuorisobarometrin mukaan nuoret janoavat eväitä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Tämä on meille aikuisille signaali, joka on syytä ottaa vakavasti. Nuoret tulisikin kutsua mukaan rakentamaan tulevaisuutta tässä ja nyt. Nuorisobarometrin hyödyntäminen Agendan toimeenpanon seurannassa on hyvä aloite ja kannustaa kiinnittämään huomiota nuorten kokemuksiin.

– Sanna Rekola, asiantuntija, Fingo
Kommentti kestavakehitys.fi/seuranta -sivuston keskusteluista

15–24-VUOTIAAT, JOTKA EIVÄT OLLEET TYÖSSÄ, KOULUTUKSESSA EIVÄTKÄ ASEVELVOLLISUUTTA SUORITTAMASSA 2007–2017

Lähde: Tilastokeskus

4.

Suomen sijoitus lehdistönvapausindeksissä 2018

Hyvää kehitystä:

- + Yhä useampi 15–24-vuotias on koulutuksessa tai töissä
- + Nuorten, erityisesti poikien, yksinäisyys on vähentynyt
- + Kansalaisaloite on vakiintumassa poliittisen osallistumisen kanavaksi

Huolestuttavaa:

- Äänestysaktiivisuus laskee enemmän kuin Länsi-Euroopassa keskimäärin
- Asema lehdistönvapauden kärkimäärä on heikentynyt
- Suomi tulevaisuuden asuinmaana ei houkuttele kaikkia nuoria

Työelämä, laatu ja muutos

Työelämä muuttuu valtavaa vauhtia. Työn tuottavuus on Suomessa hyvällä tasolla ja työllisyysaste on kehittynyt hyvään suuntaan taantuman jälkeen, lähestyen jo viimeisintä taluskriisiä edeltänyttä aikaa. Työnsä henkisesti tai fyysisesti raskaaksi kokevien määrässä ei ole suuria muutoksia. Mahdollisuudet vaikuttaa työhön eivät ole kasvaneet, vaikka koulutustaso on noussut. Sukupuolten välinen palkkaero kaventuu hitaasti. Miesten ja naisten välinen epätasa-arvo työelämässä näkyy myös mahdollisuuksissa vaikuttaa omaan työhön sekä työllisyysasteessa.

Tilastokeskuksen mukaan sekä työn tuottavuus että työllisyys ovat kehittyneet hyvään suuntaan taantuman jälkeen. Työllisyysaste on jo lähellä viimeisintä taluskriisiä edeltänyttä aikaa. Talouden elpyminen selittyy vahvemmin miesten kuin naisten työllisyyskehityksellä. Erot työllisyysasteessa miesten ja naisten välillä olivat pienimmillään vuonna 2014, jonka jälkeen ne ovat jälleen kääntyneet kasvuun. 16–64-vuotiaiden miesten työllisyysaste oli vuonna 2017 keskimäärin 70,7 prosenttia ja naisten 68,5 prosenttia.

Pienituloisten työssäkäyvien osuus oli viime vuodet laskussa, mutta kääntyi taas nousuun vuonna 2017. Silloin pienituloisten osuus oli 12,1 prosenttia, mikä on 0,6 prosenttiyksikköä enemmän kuin edeltävänä vuonna. Kansainvälisessä vertailussa pienituloisten osuus on kuitenkin matala. Pienituloisella tarkoitetaan työllistä, jonka kotitaloutta kohden käytettävissä olevat tulot ovat alle 60 prosenttia koko väestön mediaanitulosta. Vuonna 2017 tämä raja oli yhden hengen talouksissa 14 750 euroa vuodessa eli noin 1 230 euroa kuukaudessa.

Työn fyysisessä ja henkisessä rasittavuudessa ei ole tapahtunut muutosta

Työ koetaan fyysisesti ja henkisesti yhtä rasittavaksi kuin aieminkin. Runsas kolmannes kokee työnsä fyysisesti raskaaksi ja

noin 60 prosenttia henkisesti raskaaksi. Vaikutusmahdollisuuksien puute lisää työn rasittavuutta. 2000-luvun aikana työtehtäviin, työtahtiin ja työnjakoon vaikuttamisen mahdollisuudet eivät ole kasvaneet, vaikka koulutustaso on noussut. Tilastokeskuksen Työolotutkimuksen mukaan työtehtäviin ja työnjakoon vaikuttamisen mahdollisuudet kasvoivat vielä vuosien 1984 ja 1997 välillä. Vaikka vaikutusmahdollisuudet eivät ole nousseet, ne ovat olleet kansainvälisesti melko korkealla tasolla. Miehet voivat vaikuttaa työhönsä naisia enemmän.

Suomalaisten työelämä on muuttunut ja muutos vain jatkuu. Ajatushautomo Demos Helsingin Työ 2040 -skenaarioreportin mukaan työntekijöiden kyvykkyys on muun muassa teknologian myötä kasvanut. Tämä ei kuitenkaan ole näkynyt raportin mukaan hyötyinä työntekijöille, vaan ainoastaan tuottavuuden lisääntymisenä. Kukin työntekijä voi tehdä monipuolisempia tehtäviä ja enemmän kuin aiemmin. Työnkuvat pirstaloituvat ja ammattien sisällöt monipuolistuvat. Työaika, fyysinen työpaikka ja toimeentulo ovat järjestäytyneet uusiksi.

Naisten ja miesten välinen palkkaero kaventuu hitaasti

Sukupuolten välinen palkkaero on kaventunut vain noin neljä prosenttiyksikköä viimeisen 20 vuoden aikana. Vuonna 2016 naisen

keskimääräinen kuukausipalkka oli 84 prosenttia miehen kuukausipalkasta, kun vuonna 1995 se oli 80 prosenttia miehen palkasta. Palkkaero ei ole kaventunut neljää prosenttiyksikköä enempää, vaikka naiset ovat kouluttautuneet aiempaa enemmän. Vuonna 2016 naiset ansaitsivat keskimäärin 3 023 euroa ja miehet 3 599 euroa kuukaudessa. Merkittävä osa palkkaerosta selittyy sillä, että miehet ja naiset työskentelevät usein eri aloilla, ammateissa ja tehtävissä. Miehiä on myös johtotehtävissä naisia enemmän. Lisäksi naiset tekevät suuremman osan perheen hoivatyöstä ja ovat siksi pois työelämästä miehiä enemmän. Poissaolot ja hoivavastuun epätasainen jakautuminen vaikuttavat urakehitykseen ja ylläpitävät palkkaeroja. OECD:n Measuring Distance to SDG Targets -tutkimuksen mukaan Suomi on kaukana sukupuolten tasa-arvoon liittyvistä tavoitteistaan.

Yritysvastuun toteutumista on vaikea seurata kattavasti

Hyvään työelämään liittyy myös vastuullisuus. Suomessa yritys- ja yhteisöjärjestö FIBS toteuttaa vuosittain haastattelututkimuksen, jossa selvitetään suurten ja keskisuurten yritysten vastuullisuuskäytäntöjä. Vuoden 2018 raportin mukaan yritys- ja yhteisöjärjestö FIBS toteuttaa vuosittain haastattelututkimuksen, jossa selvitetään suurten ja keskisuurten yritysten vastuullisuuskäytäntöjä. Vuoden 2018 raportin mukaan yritys- ja yhteisöjärjestö FIBS toteuttaa vuosittain haastattelututkimuksen, jossa selvitetään suurten ja keskisuurten yritysten vastuullisuuskäytäntöjä. Vuoden 2018 raportin mukaan yritys- ja yhteisöjärjestö FIBS toteuttaa vuosittain haastattelututkimuksen, jossa selvitetään suurten ja keskisuurten yritysten vastuullisuuskäytäntöjä.

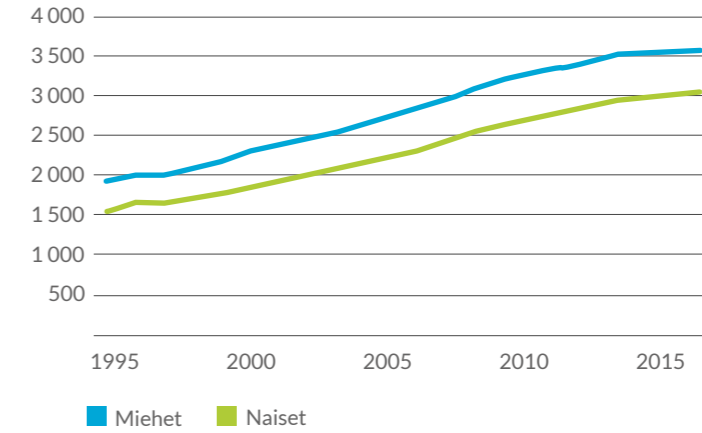
On erinomaista, että sekä tuottavuus että työllisyys ovat kasvussa ja pienituloisten työssäkäyvien osuus pienenevässä. Valitettavasti alityöllisten osuus on edelleen kasvussa. Tämän negatiivisen trendin voisi pysäyttää työajan vakiinnuttamisella, tehostamalla lisätyön tarjoamista työnantajien omille osa-aikaisille ja parantamalla työpaikkojen työvuorosuunnittelua. Toisaalta, subjektiivisen päivähoito-oikeuden palauttaminen helpottaisi vanhempien kokopäivätyön vastaanottamista.

– Pia Björkbacka, SAK
kommentti Kestavakehitys.fi/seuranta -sivuston keskusteluista

Suomessa toimivien yritysten vastuullisuuden seuraaminen on haastavaa, koska riittäviä mittareita tai kattavaa seurantatietoa ei ole. Yhdeksi ratkaisuksi on ehdotettu yritysastuulakia. Siinä yritys sitoutuisi noudattamaan tiettyjä velvoitteita ja korjaamaan tilanteen, jos väärinkäytöksiä ilmenee.

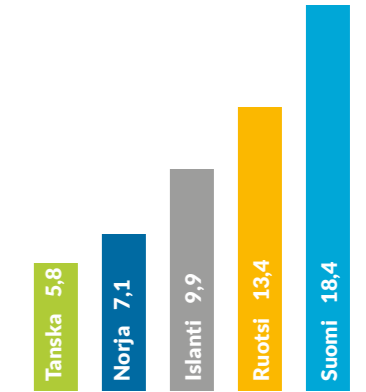
KOKOAIKAISTEN PALKANSAAJIEN KESKIARVOPALKAT (€/KK)

Lähde: Tilastokeskus

NAISTEN JA MIESTEN VÄLINEN PALKKAERO POHJOISMAITTAIN (%)

Lähde: OECD

Yritysvastuulaki ja Ykkösketjuun-kampanja

Ykkösketjuun-kampanja ajaa Suomeen yritysastuulakia. Laki velvoittaisi yritykset välttämään ja vähentämään toimintansa kielteisiä ihmisoikeusvaikutuksia. Kampanjassa on mukana yli 100 yritystä, kansalaisjärjestöä ja ammattiliittoa. Sitä koordinoi yritysastuujärjestö Finnwatch. Ranska ja Sveitsi ovat jo laatineet kansallisen yritysastuulain. Vastaavia hankkeita on käynnissä muissakin maissa.

– ykkosketjuun.fi

Hyvää kehitystä:

- + Työttömyysaste pienenee
- + Työn tuottavuus paranee
- + Yhä harvempi työssäkäyvä on pienituloinen

Huolestuttavaa:

- Sukupuolten välinen tasa-arvo ei toteudu työelämässä
- Mahdollisuudet vaikuttaa työhön eivät ole parantuneet
- Työ koetaan yhtä raskaaksi kuin ennenkin

Koulutus ja osaamisen kehittäminen

Suomalaiset tunnetaan maailmalla kouluttautuneena kansana. OECD:n vertailun mukaan suomalaiset ovatkin koulutuksessa päässeet kestävä kehityksen tavoitteisiin. Koululaisten lukutaito on edelleen yli OECD-maiden keskiarvon. Tuoreimman, vuoden 2015 PISA-tutkimuksen mukaan suomalaisnuorten lukutaito on kuitenkin heikentynyt. Huolestuttavaa PISA-tuloksissa oli myös poikien ja tyttöjen välinen osaamisero, joka on vertailumaiden suurin. Tutkimus- ja kehittämismenojen BKT-osuus on kääntynyt kasvuun viiden vuoden tauon jälkeen.

Suomen itsenäisyyden aikana suomalaisten koulutustaso on noussut jatkuvasti. Viime vuosikymmeninä kasvu on ollut tasaista. Vuoden 2017 loppuun mennessä 72 prosenttia 15 vuotta täyttäneistä oli suorittanut tutkinnon perusasteen jälkeen. 2010-luvulle tultaessa nuorempien ikäluokkien koulutustaso ei ole kuitenkaan enää noussut. Vuonna 2010 vähintään ammatillisen tutkinnon suorittaneita oli 30–34-vuotiaiden ikäluokassa 78,2 prosenttia ja vuonna 2016 heitä oli enää 77,1 prosenttia.

Miesten ja naisten väliset erot ovat suuret. Vuonna 2016 30-vuotiaista miehistä reilu 71 prosenttia oli suorittanut vähintään ammatillisen tutkinnon ja lähes 30 prosenttia vähintään korkeakoulututkinnon. Naisista taas yli 80 prosenttia oli suorittanut vähintään ammatillisen tutkinnon ja lähes 46 prosenttia vähintään korkeakoulututkinnon. Aikuiskoulutukseen osallistuminen on viime vuosina hiukan laskenut, mutta kansainvälisesti vertailtuna suomalaiset aikuiskouluttautuvat ahkerasti.

15-vuotiaiden lukutaito on heikentynyt

Suomalaisnuorten perinteisesti vahva lukutaito on heikentymässä. Kansainvälisessä PISA-vertailussa on tutkittu 15-vuotiaiden lukutaitoa. Vuosina 2000–2006 suomalaisnuorten lukutaitopisteet olivat korkeat, 547–543 pistettä, kun OECD-maiden keskiarvo oli 500. Vuonna 2015 suomalaisnuorten lukutaitopisteet

laskivat 526 pisteeseen. Osaamisen lasku on OECD-maiden suurimpia. Laskennallisesti noin 30–40 pistettä vastaa yhden kouluvuoden oppimäärää. PISA-tutkimuksessa on määritelty lukutaidolle erilaisia osaamistasoja, joista tasoa 2 pidetään välttämättömänä tasona nyky-yhteiskuntaan osallistumisen kannalta. Suomessa alle tason 2 jäävien oppilaiden osuus on noussut 7 prosentista 11 prosenttiin. Samaan aikaan huipputaso lukijoiden osuus on vähentynyt 18,5 prosentista 13,7 prosenttiin.

Kaikissa PISA-tutkimukseen osallistuneissa maissa tytöt olivat poikia taitavampia lukemaan. Suomessa tyttöjen ja poikien välinen osaamisero oli kuitenkin OECD-maiden suurin. Alueelliset erot ovat Suomessa perinteisesti olleet pieniä, mutta viimeisimmässä tutkimuksessa pääkaupunkiseutu menestyi muita alueita paremmin. PISA-tutkimuksen yhteistyötä vaativissa ongelmanratkaisutaidoissa suomalaisnuoret sen sijaan pärjäsivät erinomaisesti. Yhteistoiminnallisessa ongelmanratkaisussa Suomi sijoittui 51 maasta seitsemänneksi. Raportin mukaan yhteistoiminnallinen ongelmanratkaisu onkin suomalaisoppilaiden vahvin taito. Seuraavat PISA-tulokset julkistetaan joulukuussa 2019.

Suomessa kirjastopalveluiden käyttö on maailman huipputasoa Kirjastot ovat tärkeitä yhteiskuntatietojen ja -taitojen kannalta, koska kirjastot tavoittavat kaikki väestöryhmät. Kirjastojen

lainaamiset ja fyysiset käynnit kasvoivat aina vuoteen 2004, jonka jälkeen lainaus ja käynnit kääntyivät laskuun. Lainaus- ja käyntiluvut ovat kuitenkin edelleen maailman huippua.

Kirjastokäyntien huippuvuonna 2004 kirjastoihin tehtiin lähes 67 miljoonaa vierailua. Vuodesta 2005 alkaen fyysisiä käyntejä on ollut vähemmän. Vuonna 2016 käyntejä oli runsaat 49 miljoonaa. Vuonna 2017 lasku näyttäisi taittuvan, kun käyntejä oli miljoona enemmän kuin vuonna 2016.

Samalla kun fyysiset käynnit ovat vähentyneet, kirjastoasiointi on siirtynyt verkkoon. Kehitys on johtunut ennen kaikkea digitalisaatiosta. Verkkokäynnit lisääntyivät voimakkaasti niiden tilastoinnin alkuvuosina. Tilastointiohjetta tarkennettiin vuodesta 2014 alkaen, mikä näkyy verkkokäyntien laskuna. Vuonna 2017 verkkokäynnit laskivat edellisvuodesta, mikä voi johtua ainakin osin tietojärjestelmäteknisistä muutoksista.

Kestävän kehityksen sertifikaatit yleistyvät päiväkodeissa ja kouluissa

Tulevaisuuden kannalta on tärkeää, mitä kestävästä kehityksestä opitaan kouluissa ja päiväkodeissa. Kestävään kehitykseen liittyviä sertifikaatteja myönnetään yhä useammalle päiväkodille, koululle ja oppilaitokselle. Sertifikaatti kertoo kestävään

kehitykseen sitoutumisesta. Lisäksi perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmien perusteisiin on myös kirjattu ekososiaalisen sivistyksen käsite.

Tutkimus- ja kehittämismenot kääntyivät taas nousuun

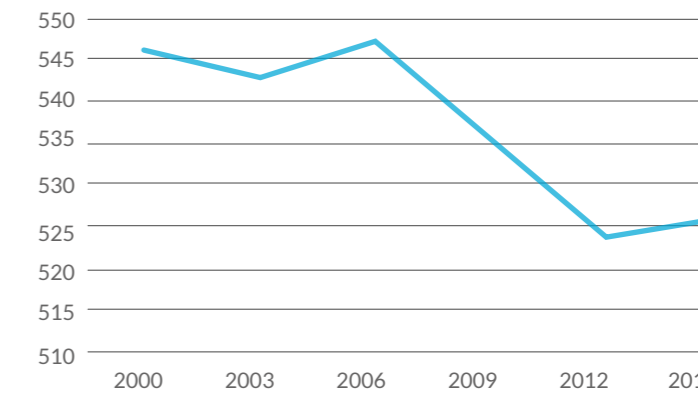
Tutkimustieto kehittää yhteiskuntaa. Yksi Agenda2030-tavoitteista on lisätä merkittävästi julkista ja yksityistä rahoitusta tutkimus- ja kehitystoimintaan vuoteen 2030 mennessä. Suomessa tutkimukseen ja kehittämiseen käytetyt julkiset ja yksityiset rahasummat ovat laskeneet 2010-luvulla. Erityisen merkittävä tutkimus- ja kehittämistoiminnan panostusten lasku on ollut yksityisellä sektorilla. Julkisen sektorin panostusten supistuminen pysähtyi ja yksityisen sektorin panostusten laskuvauhti hidastui vuonna 2016. Menot nousivat Tilastokeskuksen mukaan taas vuonna 2017. Vuonna 2017 tutkimus- ja kehittämismenojen arvioidaan yritysten vetämänä kääntyneen noin 100 miljoonan euron nousuun ja BKT-osuudeksi arvioidaan 2,7 prosenttia. Kasvu oli niin yritysten, julkisen sektorin kuin korkeakoulujenkin tutkimusmenoissa. Edellisen kerran tutkimus- ja kehitysmenot kasvoivat vuonna 2011.

Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n 2019 alkuvuodesta julkaiseman investointiedustelun mukaan tutkimus- ja kehitysmenot kasvaisivat myös vuonna 2019. Tutkimus- ja innovaationeuvosto on asettanut tavoitteeksi, että Suomen panostukset tutkimus- ja innovaatiotoimintaan nousevat neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä.

PISA-tutkimus = PISA (Programme for International Students Assessment) on OECD:n jäsenmaiden yhteinen tutkimusohjelma, joka tuottaa tietoa koulutuksen tilasta ja tuloksista sekä koulun ulkopuolella tapahtuvasta oppimisesta kansainvälisessä vertailukehyksessä. Tutkimuksessa selvitetään, miten 15-vuotiaat nuoret hallitsevat tulevaisuuden kannalta keskeisiä avaintaitoja, millaiset tekijät vaikuttavat näihin taitoihin ja miten taidot kehittyvät ajan myötä.

15-VUOTIAIDEN LUKUTAITOPISTEET PISA-TUTKIMUKSESSA

Lähde: OECD, PISA 2015

Ekososiaalisesti sivistynyt kansalainen on kestäviin elämäntapoihin ja kulttuuriin johtavan yhteiskunnallisen muutoksen toimeenpanija siten, että elämän ekologinen perusta kestää ja ihmisoikeuksien toteutumisen edellytykset säilyvät. Talous on väline aineellisen hyvän oikeudenmukaiseen jakamiseen itsearvoisen talouden kasvattamisen sijasta. Sivistyksen arvopohja muodostuu vastuullisuudesta, kohtuullisuudesta ja ihmistenvälisyydestä.

– Arto O. Salonen, Apulaisprofessori, Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteellinen ja kauppatieteellinen tiedekunta

Hyvää kehitystä:

- + Suomalaisnuorten koulutustaso on noussut
- + Suomalaisnuorten ongelmanratkaisutaidot ovat maailman huippua
- + Tutkimus- ja kehitysmenot kääntyivät kasvuun viiden vuoden tauon jälkeen

Huolestuttavaa:

- Suomalaisnuorten lukutaito on laskenut rajusti
- Tyttöjen ja poikien väliset erot lukutaidossa ovat maailman suurimpia
- Miehet kouluttautuvat naisia vähemmän

Globaali vastuu ja johdonmukaisuus

Globaalin vastuun kantaminen tarkoittaa sitä, että Suomi ja muut korkean tulo- ja kehitystason maat osallistuvat kansainväliseen yhteistyöhön ja edistävät kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista kaikkialla maailmassa. Suomen kaltaisten kehittyneiden maiden tuella on suuri merkitys kehittyville maille esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjunnassa. Toisaalta taas huomattava osa suomalaisten ympäristövaikutuksista syntyy Suomen ulkopuolella. Suomen kehittyville maille tarjoama ilmatorahoitus kasvoi huomattavasti 2010-luvun taitteessa, mutta putosi vuonna 2016. Suomen kehitysyhteistyörahoituksen taso on muihin Pohjoismaihin verrattuna alhainen.

Suomi edistää kestävä kehitystä globaalisti esimerkiksi osallistamalla kansainväliseen kriisinhallintaan, kriisien ennaltaehkäisyyn tai jälkihoitoon sotilaallisin ja siviilikriisinhallinnan keinoin. Tavoitteena on rauhan ja turvallisuuden edistäminen, mikä luo edellytykset kestäväälle kehitykselle. Suomesta osallistuu siviilikriisinhallintaoperaatioihin eniten ihmisiä kaikista EU-maista väkilukuun nähden.

Kauppapolitiikan avulla Suomi voi vaikuttaa esimerkiksi tasa-arvon ja ihmisoikeuksien toteutumiseen sekä luonnonvarojen kestävämpään käyttöön. Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n vapaa-kauppasopimusten kauppaa ja kestävä kehitystä koskevien kirjausten toimeenpanoon. Suomi edistää ympäristötuotteiden vientiä ja pyrkii estämään fossiilisten polttoaineiden tukia kansainvälisellä tasolla. Toisaalta Suomeen tuodaan ulkomailta runsaasti tuotteita, joiden valmistukseen on käytetty uusiutumattomia luonnonvaroja. Suomesta taas viedään muihin maihin uusiutuvaa puuta ja puusta jalostettuja tuotteita. Koska fossiilisten polttoaineiden käytön nopea vähentäminen on välttämätöntä

ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi, on odotettavissa, että fossiilisten materiaalien tuonti vähenee. Moniin tuotteisiin sisältyy myös niin kutsuttuja materiaalien piilovirtoja. Huomattava osa suomalaisten ympäristövaikutuksista syntyykin Suomen ulkopuolella.

Center for Global Development -kansalaisjärjestö asettaa vuosittain maailman 27 rikkainta maata järjestykseen arvioimalla näiden sitoutumista köyhimmässä maissa asuvien ihmisten aseman parantamiseen Commitment to Development -indeksillä (CDI). Suomi pärjää tässä vertailussa hyvin. Vuonna 2018 Suomi sai indeksissä arvoksi 5,32 ja oli vertailussa kolmas Ruotsin ja Tanskan jälkeen.

Vuoden 2019 alussa julkaistun The Good Country -indeksin mukaan Suomi tuottaa kansantaloutensa kokoon suhteutettuna eniten hyvää ihmiskunnalle ja kuormittaa maailmaa kaikista valtioista vähiten. Suomi nousi tuoreessa 153 maan mittauksessa neljänneltä sijalta ensimmäiseksi. Muut kärkimaat ovat Irlanti, Ruotsi, Saksa ja Tanska.

Suomen kehitysyhteistyömäärärahojen osuus on kaukana tavoitteesta

Suomen ja muiden avunantajien tuki kehittyville maille on tuottanut tuloksia. Äärimmäisessä köyhyydessä elävien osuus maailman väestöstä on puolittunut vuodesta 1990. Valtaosa tytöistä ja pojista pääsee kouluun. Äitien ja alle 5-vuotiaiden lasten kuolemat ovat vähentyneet merkittävästi. Ilman vesi- ja huoltoa elävien määrä on puolittunut.

Suomi on sitoutunut pitkällä aikavälillä nostamaan kehitysyhteistyömäärärahansa 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta. Lähelle tavoitetta päästiin vuonna 2014, jolloin osuus oli 0,59 prosenttia. Vuonna 2016 kehitysyhteistyömenojen määrä ja bruttokansantulo-osuus laskivat, ja vuonna 2017 osuus oli 0,4 prosenttia bruttokansantulosta. Muut Pohjoismaat käyttävät kehitysyhteistyöhön noin prosentin bruttokansantulosta. Suomi oli EU-maista yhdeksänneksi suurin avunantaja.

Ilmatorahoitus kehittyville maille on pudonnut huippuvuosista

Suomella, kuten muillakin teollisuusmailla, on velvollisuus tukea myös kehittyvien maiden ilmastopimukseen liittyvää raportointia sekä kehittyvien maiden toimia ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi. Suomen ilmatorahotus onkin kasvanut 2000-luvulla. Ennätysvuosia ovat olleet 2014 ja 2015, jolloin ilmatorahotuksen suuruus oli noin 115 miljoonaa euroa vuosittain. Vuonna 2016 tapahtui raju pudotus ja Suomen rahoitus oli yhteensä vain noin 43 miljoonaa euroa, eli 0,02 prosenttia bruttokansantulosta. Tämä heijastelee kehitysyhteistyömäärärahoin tehtyjä leikkauksia.

Vuosina 2013 ja 2014 Suomi kohdensi päästöoikeuksien huuto-kaupoista kertyneet tulot kehitysyhteistyöhön. Tätä käytettiin muun muassa Vihreän ilmatorahaston tuen maksuun 2015. Sittemmin Suomi on rahoittanut ilmastotoimia myös esimerkiksi ilmastohankkeita tekeväälle Finnfundille vuonna 2016 annetun lisätuen kautta sekä Suomen ja Kansainvälisen rahoitusyhtiön IFC:n vuonna 2017 perustaman yhteisen ilmatorahaston kautta.

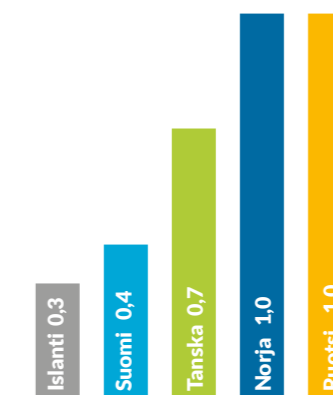
Tuonin piilovirta = Piilovirta muodostuu niistä tuotteiden valmistukseen ulkomailla käytetyistä suorista aine- ja energiapanoksista, jotka eivät näy raaka-aineiden ja tuotteiden painossa. Piilovirtoihin voidaan laskea esimerkiksi tuotteen vientimaassa aiheutetut kasvihuonepäästöt ja maankäyttö.

Kehitysrahoituksen mittari ODA = Official development assistance (ODA) on suure, jota käytetään yhteisesti OECD-maiden kesken kuvaamaan kehitysrahoituksen osuutta bruttokansantulosta.

Päästöoikeuksien huutokauppa = Euroopan unionissa toteutettava järjestely, jossa haitallisia päästöjä tuottavat laitokset ovat velvollisia omistamaan kutakin tuottamaansa päästömäärän yksikköä kohti tietyn määrän päästöoikeuksia, joita nämä laitokset voivat ostaa ja myydä keskenään. EU:n päästökaupassa komissio määrittelee kullekin päästökaupakaudelle päästöjen maksimimäärää vastaavan päästöoikeuksien kokonaismäärän. Tämä kokonaismäärä jaetaan eri jäsenvaltioille.

KEHITYSYHTEISTYÖMÄÄRÄRAHOJEN OSUUS BRUTTOKANSANTULOSTA POHJOISMAITTAIN (%)

Lähde: OECD, UM

Kehys ry:n (nyk. Fingo) ehdotuksia kestävän kehityksen huomioimiselle globaalissa taloudessa

- Kehitetään bkt:n sijaan uusia mittareita mittaamaan yhteiskunnallista kehitystä ja hyvinvointia. Uusien mittareiden olisi syytä ottaa huomioon esimerkiksi ympäristövaikutukset ja tuloerot.
- Ekologinen verouudistus: Painopiste palkkojen verottamisesta päästöjen verottamiseen.
- Kansainvälisten ympäristö-, ilmasto- ja ihmisoikeussopimusten tulee aina olla ensisijaisia suhteessa kauppa- ja investointisopimuksiin.
- Etsitään ratkaisuja, joilla turvataan ihmisten hyvinvointi ilman jatkuvaa talouden ja kulutuksen kasvua.

Kehys ry: Kestävä kehitys ja globaali talous -julkaisu

Suomen

osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan

Maantieteellisinä painopisteinä ovat:

- Lähi-itä
- Afganistan
- Afrikka

Lähde: UM

Hyvää kehitystä:

+ Osallistuminen siviilikriisinhallintaoperaatioihin on aktiivista

Huolestuttavaa:

- Kehitysmäärärahojen ja ilmatorahotuksen leikkaukset

Mitä seuraavaksi Suomi?

Arvioinnin suosituksia työn jatkolle

Valtioneuvoston kanslian toimeksiannosta toteutettu Polku2030-hanke on arvioinut Suomen kestävän kehityksen politiikkaa ja tehnyt suosituksia jatkosta. Arviointiin osallistuivat kestävän kehityksen politiikan keskeiset toimijat ja sidosryhmät. Arvioinnin mukaan Suomella on oikeaan suuntaan vieviä kansallisia tavoitteita ja toimenpideohjelmaa, mutta kokonaisnäkemys ja riittävän kunnianhimoinen ote puuttuvat. Arvioinnin kyselyssä ja asiantuntijahaastatteluissa nostettiin erityisesti haasteiksi kotimaisen kulutuksen ympäristövaikutukset rajojemme ulkopuolella sekä Suomen globaalisti vastuullinen toiminta.

Arviointi suosittelee seuraavia toimenpiteitä:

1

Seuraavien hallitusten on otettava Agenda2030-tavoitteisiin pääseminen hallitusohjelman perustaksi

Hallituksen tavoitteiden tulee olla kauttaaltaan kestävän kehityksen mukaisia. Suomella on vielä paljon tekemistä esimerkiksi ilmastomuutoksen torjunnassa sekä tuotannon ja kulutuksen globaalien kokonaisvaikutusten ja eriarvoistumisen vähentämisessä.

2

Hallituksen tulee käynnistää prosessi, jossa tuotetaan kansallinen, vuoteen 2030 ulottuva tiekartta vahvistamaan politiikan tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta kestävän kehityksen näkökulmasta

Tiekartassa määritetään, miten Suomi saavuttaa Agenda2030-tavoitteet ja tukee tavoitteiden saavuttamista EU:ssa ja globaalisti. Tiekartan avulla Suomi voi ottaa kansainvälisesti johtoroolin luonnon kantokyvyn rajat huomioon ottavan talousjärjestelmän kehittämisessä.

3

Hallituksen tulee ohjata julkisia varoja kestävään kehitykseen entistä johdonmukaisemmin

Asetetaan tavoitteita muun muassa ympäristölle haitallisten tukien vaiheittaiselle poistamiselle ja kestävää kehitystä edistävien investointien kasvattamiselle sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Kehitetään budjetointia sekä määrärahojen käytön seuranta ja vaikutusten arviointia niin, että kestävän kehityksen kannalta keskeisille ilmiöille kohdistuvia valtion varoja on mahdollista tarkastella kokonaisuutena.

4

Vahvistetaan Agenda2030:n tieteellistä tukea ja seuranta

Otetaan Agenda2030 kansallisen kestävän kehityksen työn lähtökohdaksi. Parannetaan kansallisten kestävän kehityksen indikaattoreiden tunnettua ja hyödyntämistä sitomalla ne selkeästi Agenda2030-tavoitteisiin.

5

Tuodaan kestävä kehitys aidosti osaksi hallinnonalojen rajat ylittävää ulko- ja kehityspolitiikkaa

Luodaan uskottava suunnitelma kehitysyhteistyömäärärahojen nostamiseksi 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta ja laajapohjainen sitoumus tämän toteuttamiseksi. Varmistetaan, että Suomen kestävän kehityksen politiikka vähentää eriarvoisuutta. Vahvistetaan kaiken ulkopoliittikan ihmisoikeusvaikutusten arviointia.

Kansalaisraadın näkemys Suomen kestävän kehityksen tilasta

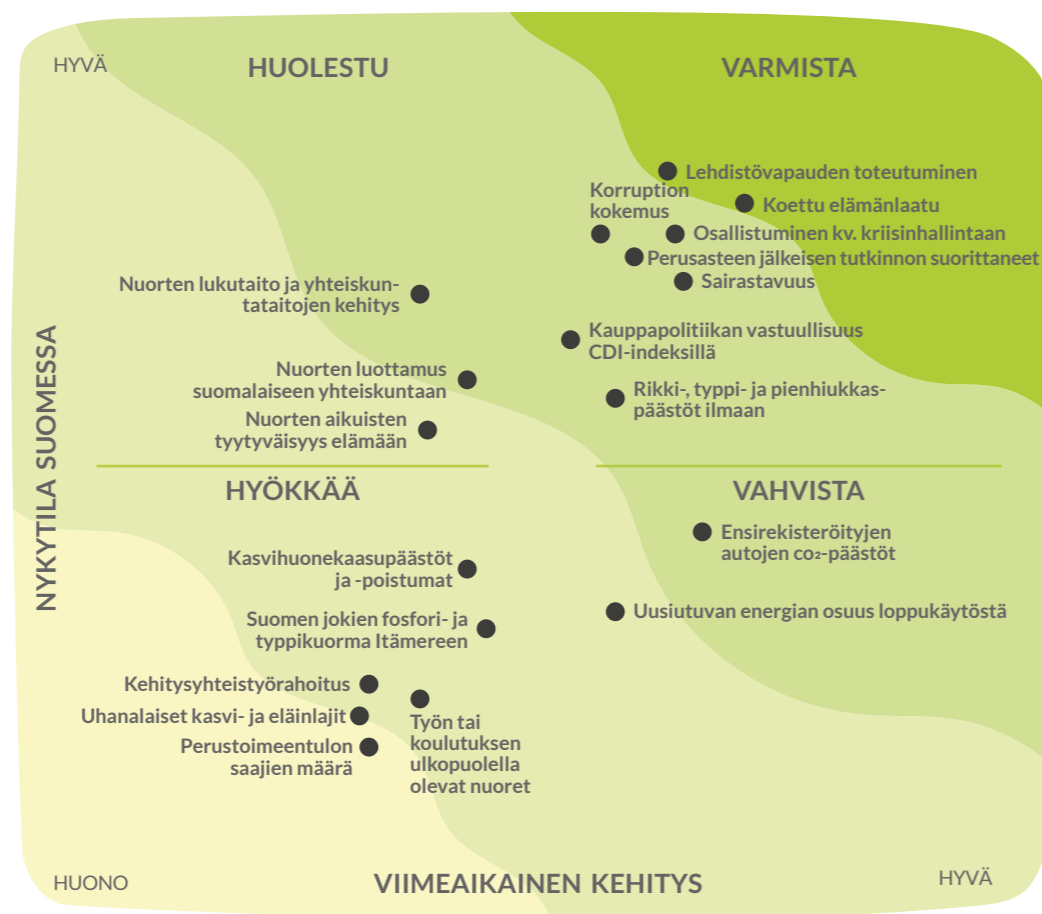
Valtioneuvoston kanslia kokosi vuoden 2018 lopussa kestävän kehityksen kansalaisraadın. Raadissa 500 suomalaista arvioi Suomen kestävän kehityksen nykytilaa ja viimeaikaista muutosta kansallisten kestävän kehityksen indikaattoreiden pohjalta.

Maapallon kantokykyyn liittyvissä kysymyksissä raatilaiset olivat erityisen tyytyväisiä Suomen hyvään ilmanlaatuun. Tyytyväisyyttä herätti myös uusiutuvan energian käytön lisääntyminen sekä uusien autojen hiilidioksidipäästöjen merkittävä pieneminen. Nykytilannetta ei kummassakaan arvioitu erityisen hyväksi. Merkittävää huolta kansalaisraadissa herätti luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen jatkuminen. Myös kasvihuonekaasupäästöjen ja -poistumien sekä jokien fosfori- ja typpikuorman osalta raatilaiset arvioivat tilanteen jossain määrin huolestuttavaksi.

Ihmisten hyvinvointiin liittyvissä asioissa raatilaiset olivat erityisen tyytyväisiä koettua elämänlaadun korkeaan tasoon sekä alhaiseen sairastavuuteen. Tyytyväisyyttä herättivät myös muun muassa lehdistönvapaus, vähäinen korruptio ja korkea koulutustaso. Monessa nuoriin liittyvässä asiassa raati oli huolestunut viimeaikaisesta kehityksestä, vaikka nykytila niissä arvioitiinkin hyväksi.

Kansalaisraati arvioi Suomen kantavan globaalia vastuutaan hyvin muun muassa osallistumalla aktiivisesti kansainväliseen kriisinhallintaan sekä toteuttamalla vastuullista kauppapolitiikkaa. Suomen kehitysyhteistyörahoituksen osalta sekä nykytilanne että viimeaikainen kehitys arvioitiin huonoiksi. Huonoiksi arvioitiin myös turvapaikkahakemusten ja päätösten määrä.

Lisää tietoa kansalaisraadista: kestavakehitys.fi/seuranta

Kiitokset ja lähteet

Julkaisun sisältö perustuu suurelta osin Kestävän kehityksen tila -sivuston artikkeleihin ja sivustolla käytyyn keskusteluun. Kiitämme kestävän kehityksen kansallista asiantuntijaverkostoa sekä kaikkia keskustelijoita.

www.kestavakehitys.fi/seuranta

Center for Global Development

Dodo ry

Demos Helsinki: Työ 2040 -skenaarioraportti

EASO: Annual Report on the Situation of Asylum in the European Union

Elinkeinoelämän keskusliitto

Eurostat

European Social Survey

Euroopan unionin perusoikeusvirasto FRA

Fingo

FIBS

Global Footprint Network

The Good Country Index

Hallitusten välinen ilmastopaneeli IPCC

Helsingin yliopisto: All Youth -hanke

Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) -raportti

Kansallinen rikosuhritutkimus

Kansalaisjärjestöjen Suomi ja Agenda 2030

Luonnonvarakeskus LUKE

Luontoliitto

Maa- ja metsätalousministeriö

OECD (mm. PISA, Measuring Distance to SDG's)

Opetusministeriö

Sitra

Suomen ympäristökeskus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL

Tilastokeskus

Tieteen termipankki

Transparency International

Toimittajat ilman rajoja

Työ- ja elinkeinoministeriö: Työolobarometri

UNHCR

Ulkoministeriö

YK

Ympäristöministeriö

WWF: Living Planet 2018 -raportti

Wikipedia

World Happiness Report 2018

Ykkösketjuun.fi

JULKAISIJA

Valtioneuvoston kanslia

YHTEYDENOTOT

Kestävän kehityksen pääsihteeristö

Johtava asiantuntija Sami Pirkkala

sami.pirkkala@vnk.fi

kestavakehitys@vnk.fi

kestavakehitys.fi/seuranta